פרײַז 25 גראָשען XV·ער יאָהרגאַנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" (712) 14 הײַנט (

8-go Kwietnia 1938 r.

ראַדאָם, פרײַטאָג ז׳ ניסן תרצ״ח

טעלעפאָן פון רעדאַקציע 18 - 15

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

פאַראַווע פאַרבערײַ
און כעמישע פּראַלניע

A.

HEMPEL

פאַבריק און צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7

פיליעס: זשעראָמסקי 1

זשעראָמסקי 21

זשעראָמסקי 59

טראַוגוטטאַ 11

קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

מודעה

אַזוי ווי שטענדיג ווערט אויך דאָס יאָהר פּערקויפט דאָס **חמץ** (מכירת חמץ)

אין דער וואוינונג פון אדמו״ר הר״הצ שליט״א מזחאלין

זשעראָמסקי 29 ביי זיין זוהן הרה״ג שליט״א

Wytw. Wyrobów Cukierniczych

p. f. **„Americanka"**

L. Wajsbrodt — Rynek 16.

מאַכט בעקאַנט דאָס ג. פּובליקום, אַז אין די פון ניי-יאָהר געעפענטע

צוקערניע און **היגיענישע בעקעריי**

רינעק 16 אין געהעלב רינעק 14

און אין דער יוד. צוקערניע „אַמעריקאַנקאַ" טראַאוגוטאַ 62

קען מען שוין בעקומען אויף יום-טוב:

לעקעך, מאַקעראָנען, אייער-מצה׳לעך, הערבאַטניקעס,

בישקאָפטען, טאָרטען - מאַרצעפּאַנאָווע.

מאַקעראָנען פון 2.50 זל. אַ קילאָ; טאָרטען פון 3 זל. אַן אַ קילאָ

אַלץ פון דער בעסטער קוואַליטעט און מיט אַ הכשר פון ראַבינאַט.

פרוכטעז און פסח׳דיקע שאָקאָלאַד צו ביליגע פרייזען.

פאָדערט דיזם נייעסטען סאָרט
אַראָמאַטישע טיי

אַראָמאַטיש

געשמאַק

שפּאָרזאַם

כשר לפסח

Cela Bankier — Jakób Bursztyn

ZAŚLUBIENI

w kwietniu 1938 r.

א הארציגען מזל-טוב אונזער שוועסטער און שוואגער

הערשעל באַנקער און פרוי

צו דער חתונה פון זייער טאָכטער

צעלא מיט ה׳ **יאַקאָב בורשטין**

דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע

צוקונפט און די עלטערן פיעל נחת.

משה גוטמאַן מיט פרוי און קינדער.

אסתר פישער — משה בעסערמאַן

שידלאָווצעץ — ראַדאָם

פערהייראַט

דעם 3-טען קויעטשען 1938

צו דער חתונה פון אונזער ליבען חבר

נחמיה קורץ מיט פר״ל **רוזשע קירשענבוים**

ווינשען אַ גליקליכע צוקונפט און צופרידענהייט

די פערוואַלטונג

פון אַרבייטער-פלייששער-פעראיין

אין ראַדאָם.

Kto gilzy „WAWEL" chociaż raz spróbuje
Innych nie kupi, w innych już nie pali
A kiedy swoich znajomych częstuje
Każdy wyborne papierosy chwali.

כשר לפסח

בעקאַנטמאַכונג.

ירמיה ראָזענבערג

וואָלאָווע 21

די לאַנג עגזיסטירענדע פירמע

איז פעריזענהן אויפ׳ן קומענדיגען פסח מיט אַ גרויסען

אויסוואַל פון פערשידענע אויסלענדישע און אינלענדישע

ווײַנען, י״ש, שליוואָוויץ, כרמל-ווייַן.

די רעיעלקייט און כשרות פון די פירמע איז אַלעמען גוט בעקאַנט.

קומט און איבערצייגט אײַך!

מאַנקורענץ

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נייע גאַרדעראָבעס, שנײַ-ווייסע פאָרהאַנגען,

גייט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער

כעמישער פאַרבערײַ און פּראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala — Stare Miasto 7 — telefon 19 - 70

Filje — Zeromskiego 1

Zeromskiego 21

Zeromskiego 59

Traugutta 11

ווער ס׳האָט זיך ניט איבערצייגט זאָל פרובען און וועט זיין ענטציקט פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער אַרבייט. ס׳ווערט אויך געוואַשען אויף טריקען — ביליגע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצייגט אײַך

צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אַפיצ. טעל 70 - 19

פיליעס: זשעראָמסקי, טראַוגוטטאַ 11

זשעראָמסקי 21 זשעראָמסקי 59

ביליג צו וואַשען קאַפּעלושען

Z intencji zaręczyn
p. Heni Kapaport
z p. Dr.
Rubinem Czapnikiem
dużo szczęścia życzą
Mendelsonowie

אונזער חבר
משה בעקערמאַן
צו זיין חתונה מיט פרײל
אסתר פישער (שירלאַחיעץ)
אונזערע בעסטע װאונשען
קאָמיטעט און אָרגאַניזאַציע
פּועלי ציון. צ. ס. אין ראַדאָם.

KRAWIEC MĘSKI
T. GUTMAN
Radom ul M. Focha 1 (d. Zgodna)
Wykonuje wszelkie roboty w zakres krawiectwa wchodzące
Robota solidna i punktualna! — Ceny przystępne!
Najnowsze towary na sezon letni.

מען גרייט זיך צו די וואַהלען.

דער עולם גרייט זיך צו די קהלה-וואַהלען.

אויס'ן סאַמע פראָנט געהען די פאַרטייען און אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האַלטען שוין אַן בעראַכונגען פערלויפיג אין ענגע קרייזען און דערנאָך וועט מ'וועלען שוין זיין פאָרמיג די וואַהל-פלאַטפאָרמען, וועלען קומען די גרויסע פערזאַמלונגען און די עפענטליכע טכניש בלאָקען.

אַזוי לפנים איז שפיל. מען ווייסט אָבער, אַז הינטער די קוליסען טהוט זיך שוין עפּעס און די וואַהל-טעמפעראַטור הויבט שוין אָן שטייגען.

די שמועה, אַז די ציוניסטען געהען נישט צו די וואַהלען, בעשטעטיגט זיך נישט. שוין דער פאַקט אַליין, וואָס די ציוניסטען האָבען דורכאויס פערלאַנגט פון ה' משה ראָזענבערג אַנצונעמען דעם אַמט פון וויצע-פאָרזיצענדער אין דער וואַהל-קאָמיסיע, בעווייזט, אַז זיי וועלען זיך אין די וואַהלען יאָ בעטייליגען.

דער מוּ‧חי, דער חלוץ בעל מלאכה און די האַנדווערקער פון רווינסקאַ 1, געהען יעדער מיט אַ בעזונדערע ליסטע אַזוי ווי פריהער. ס'איז נאָך נישט בעקאַנט, צי די האַנדווערקער פון וויטאַלדאַ 10 וועלען געהן מיט אַ בעזונדערע וואַהל-ליסטע.

דער בונד און די פּועלי ציון וועלען מסתמא נישט בלייבען הינטערשטעליג און אויך ארויסגעהען אין וואַהל קאַמף. מען הערט, אַז דאָס מאָהל וועלען אין די וואַהלען נעמען אַנ'אָנטייל די רעכטע פּועלי ציון, געהענדיג מיט אַנ'אייגענע ליסטע. חוץ זיי וועלען געוויס זיין נאָך אַנדערע ליסטעס. ווען נישט ערב פּסח, וואָלט זיך דער וואַל-יאַריד שוין אָנגעהויבען. צוליב פּסח איז דער עולם פערנומען מיט אָנגרייטען מצות און אַנדערע הצטרכות'ען אויף יום טוב. פאַרדאָס וועט תּיכף נאָך יו"ט די וואַהל-אַטמאָספערע ווערען הייס און יעדער וועט נתגלה ווערען מיט זיין ליסטע.

ס'אַלטע קינצעלע מיט אינטערוואָרפעז בייטעלעך

די איינוואוינערין פון שירלאַחיעץ, לאה זילבערמאַן, איז דינסטאָג וועגען האַנדעלס-ענינים געקומען קיין ראַדום מיטבריענגענדיג מיט זיך אַ גרעסערע סומע געלט.

אויף דער אָגראָדאָווע-גאַס האָט עפּיס אַ פּערשוין אונטערגע'וואָרפען איהר אַ פּאָרטפעל פאַר די פיס...

ווען די זילבערמאַן האָט זיך איינגע-בויגען, בכדי אויפצוהויבען דעם פּאָר-טפעל איז צו איהר צוגעקומען עפּיס אַ יונגערמאַן אין דערקלעהרט, אַז ער איז אַן עדות ווי זי הויבט אויף דעם פּאָר-טפעל, און ער לייגט איהר פאָר, זי זאָל זיך מיט איהם טיילן מיט'ן געפונענעם.

ביידע זענען זיי אַריין אין טויער אויף אָגראָדאָווע 10 און פּלוצים איז ווי פון אונטער דער ערד ארויסגעוואַקסען נאָך אַ פּערשוין, וועלכער האָט אַ דע-נערווירטער גע'טענה'ט, אַז ער האָט עקאָ-עט פערלוירען אַ פּאָרטפעל...

די זילבערמאַן האָט איהם דעם פּאָר-טפעל אָפּגעגעבען און יענער האָט אין איהם אריינגעקוקט און דערקלערט, אַז עס פעהלט איהם 200 זלאָטעס.

די זילבערמאַן האָט זיך אָנגעהויבען צו שווערען מיט אַלע שבועות, אַז זי ווייסט פון גאָרנישט צו זאָגען, אָבער די צווייי פּאַרשיינען האָבען פון גאָרנישט געוואָלט וויסען, און זיי האָבען ביי איהר דורכגעפיהרט אַ פּערזענליכע רעוויזיע.

לסוף האָבען זיי איהר גענומען „פּשעפּ-ראַשאַם" און זענען בשלום אוועק.

עס זאָגט זיך אָבער אַזוי „בשלום", איינדעראַכטן איז די זאַך אדורך ווייט נישט בשלום. וואָרום, אַז די זילבערמאַן איז געקומען צו זיך נאָך דער מעשה האָט זי זיך געכאַפּט, אַז עס פעהלט איהר 800 זלאָטעס.

די פּרווי איז בחרפתינו הרבים אוועק מעלדען די זאַך אין דער פּאָליציי, און די צוויי „רעספעקטאַבלע" ווערען געזוכט.

שפּענדונגען

ה' אַרנאָלד ראָזענפעלד האָט געשפּענ-דעט 5 זל. פאַר'ן בית יתומים ומושב-זקנים און 5 זל. פאַר דער גמ"ח-קאַסע. דאָס געלד איז דאָ איינצוקאַסירען אין רעדאַקציע געגען קוויטונג.

צו דער יוד. בעפעלקערונג

די גמינע אָננעמענדיג אַלע מיטלען עס זאָל פאַרב די פּסח-אַקציע צוי-שטאַנד קומען הן פאַר די זעלנער, הן פאַר די בית-אסורים והן צו טיילען מצות — איז בעשלאָסען ביים צוזאַמענגעכען מעות חטים, אויפ'ן אָרט פון די יעניגע בעלי בתים, וועלכע נעמען נישט קיין אָנטייל אין דער זאַמלונג — צו בענוצען זיך מיט'ן גמינע-פּערסאָנאַל. עס ווערט דאַדורך געבעטען די יודישע בעפעלקערונג צו בעציהען זיך אויף אַ געהעריגען אופן, מראָקטירענדיג זיי אַזוי גוט ווי די זאַמלער פון די בעלי-בתים, און אויפנעמען זיי בסבר פנים יפות.

ראדאם

די צייטוו. קהלה-פערוואַלטונג.

כשר לחג הפסח
אפילו למהדרין מן המהדרין

מצות
און
מצה-מעהל
גאראנטירט ריין
אהן צומישונג
פון עלעקטריש מע-כאניש - היגענישער
מצה-בעקעריי
בהכשר הרב הגאון ר' ישעי' זלאָטניק
בהרב הגאון המובהק מהר"ם שליט"א האב"ד גלאָוואָטשאָח.
צו 78 גר. א קילא
י. ערליכמאַן ראדאם ריגעק 8
ראדאם רינעק 8

Adres: RADOM RYNEK 8

דאנקזאגונג.

א הערצליכען דאַנק דריקען מיר אויס דעם אינדעפּענדענט ראדאָמער עיד סאָסייטי און דעם אינדעפּענדענט לעדיס סאָסייטי (ניו-יאָרק) פאַר די 50 דאָלאַר, וואָס מיר האָבען ערהאַלטען פון ה' משה ראַדאָמסקי, וועמען מיר דאַנקען בעזונדער פאַר זיין אינטערע-סירען זיך מיט אונזער אינסטיטוציע.
די פערוואַלטונג
פון „טאַז" אין ראַדאָם.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט מיין ג. קליענטעלע, אַז איך בין ארויסגע-טרעטען פון דער דרוקעריי „רעקאָרד" צו וועלכער איך האָב נישט קיין שום שייכות.

איך האָב געעפענט אויף זשעראָמסקי 9 אַ דרוקעריי איינגעאָרדענט מיט די נייעסטע, מאָדערנע שריפטען, וואָס וועלען הכבסט צופרידען שטעלען מיינע ג. קליענטען.

מיט אַכטונג דוד שיינבוים

מורה הוראה פּערקאַל וואהל 9.

כ'מאַך אויפמערקזאַם, אַז יעדען יוד וואָס מען וויל איבערצייגען מיט מיינס אַ הכשר, זאָל זיך הייסען ווייזען דעם טעקסט פון דעם הכשר.

POLECA:
„SZYBOSZLIF"
RADOM
Żeromskiego 20
Telefon 23-20
Lustra
Szkła szlifowane
Szyby

אלע גוטע און שפּאָרזאַמע באַלעבאָסטעס
נוצען נאָר דעם אויסגעצייכנעטען זייף
„DWIE PRACZKI"
פון דער בעסטע לאַנגיעהריגע פירמע
„OMEGA"
אין ווארשא
צו בעקומען אין אלע קאלאניאל-געשעפטען

ווי האלט עס מיט'ן פראיעקט צו פארווערן די יודישע שחיטה?

שמועס מיט דעם דעפוטאט ל. מינצבערג

אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס דער פראיעקט וועגן שחיטה-פערבאט איז אויף דער איצטיגער בידזשעט-סעסיע נישט באטראכט געווארען דורכ'ן סענאט אין מיט די רעגולאסין-ספקות וועגן ווייטערדיגען גורל פון דאזיגען פראיעקט האבן מיר זיך געווענדעט צום דעפוטאט מינצבערג וועגן אויפקלערונגען אין דעם ענין.

דורושינסקיס געזעץ-פראיעקט — האט געזאגט דעפוטאט מינצבערג — האט ווייטער זיין נארמאלען גאנג. אמת איז, אז דער סיים רעגולאמין זעהט פאר, אז געזעץ-פראיעקטען, וועלכע זענען אריינגעטראגען געווארען אין סיים דורך דעפוטאטען און ווערען נישט ערלעדיגט אויף דער זעלבער כסיע, ווערען בטל; דער זעלבער רעגולאמין זאגט אבער באלד דערויף, אז אויב דער פראיעקט ווערט אויף דער צווייטער כסיע אונטערגעהאלטען דורך די פארשלאג-געבער, באקומט ער זיין ווייטערדיגען גאנג.

עס וועט דעריבער נעגוג זיין, אז דורושינסקי זאל ביים עפענען די צווייטע ססיע ערקלערען דעם סיים-פרעזידיום, אז ער האלט אונטער זיין פראיעקט, וועט ער נישט דארפען ניכאמאל באטראכט ווערען דורך דער סענאט-קאמיסיע וואו דער פראיעקט געפינט זיך שוין.

— צי קען די פראגע קומען אויף דער אויסערגעוועהנליכער סעסיע פון פארלאמענטס — האבן מיר ווייטער געפרעגט.

— דורושינסקי און זיינע חברים — זאגט דעפוטאט מינצבערג — זאמלען אונטערשריפטען אויף א פעטיציע צום מלוכה-פרעזידענט, אז עס זאל צונויפגערופען ווערען אן אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון פארלאמענט. ווי בעקאנט קענען אבער נישט באטראכט ווערען אויף אן אויסערגעוועהנליכער סעסיע קיין אנדערע ענינים, ווי נאר די, וועלכע זענען פאראויסגעזעהען אין דער טאג-ארדנונג. דורושינסקי און זיינע חברים בעמיהען זיך טאקע, אז די טאג-ארדנונג פון דער געפלאנטער פארלאמענט-סעסיע זאל אויך ארומנעהמען די שחיטה-פראגע. עס איז אבער נישט וואהרשיינליך, אז עס זאל אזוי געשעהן, ווייל וועגן דעם האלטען זיך געדארפט בעמיהען די סענאטארען און נישט די דעפוטאטען, ווייל דער סיים האט דאך שוין דעם ענין בעטראכט. צווישען די סענאטארען וועט אבער זיכער נישט זיין די געוואונטשענע צאהל אונטערשריפטען, וועלכע זאלען פארלאנגען, אז אויף דער טאג-ארדנונג פון דער אויסערגעוועהנליכער סעסיע זאל זיך געפונען די שחיטה-פראגע.

— מיר האבען נאר אלזא אן אבעמפויזע — האט געענדיגט דעפוטאט מינצבערג. — די געפאהר איז אבסאלוט נישט אריבער. דער ענין פאר ווייטער נישט באנאטעליזירט ווערען, ווייל ער וועט באטראכט ווערען אויף דער נאהענטסטער סעסיע פון סענאט.

נ. פ.

א באנדע פעלשער פון שול-צייגנישע.

דער ראדאמער קרייז-געריכט האט באהאנדלט דעם פראצעס פון 13 ראדאמער איינוואוינער, וועלכע האבען זיך פארנומען מיט פעלשען שול-צייגנישען.

דער הויפט באשולדיגטער איז א געוועזענער סטאניסלאוו רושינאוויטש, וועלכער איז געוועזן א וואזשני אין דער פאחשעבנע שולע אויף דעם נאמען מאנטשיללא-מירעצקי אין ראדאם. בעת זיין אמטירען אלס וואזשנע אין דער שולע האט ער ביי פערשידענע שילער און שילערינס אפגעקויפט זייערע שול-צייגנישען. פאר די צייגנישען האט רושינאוויטש געצאהלט פון 10 גראשען ביז 2 גילדען פאר איין שטיק. האבענדיג אזעלכע צייגנישען האט ער מיט א ספעציעלען טינט ארויסגענומען אלץ וואס איז געווען געשריבען, איבערלאזענדיג בלויז די חתימה פון דער שולע און די אינטערשריפטען פון די לעהרער. דערנאך האט ער זיך אויסגעזוכט א געוויסען יוזעף גרושטשינסקי און ביידע חברה-לייט האבען זיך גענומען צו דער ארבייט. זיי האבען זיך אוועקגעשטעלט נעבען דער געוועהר-פאבריק, שפעטער אויף פאר'ן „פונדוש פראצי" און געזוכט בעלנים, וואס זאלען קויפען געפעלשטע שול-צייגנישען. אמאטארען האבען זיך געפונען, ווייל כדי אנגענומען צו ווערען אין דער געוועהר-פאבריק מוז מען האבען א צייגניש, אז מ'האט געענדיגט 7 אדזיאלען. די פעלשער האבען טאקע גענומען פון 15 ביז 30 זל. פאר א שטיק. דאס עסק האט אבער באלד געפלאצט. דער לייטער פון אנ'אבטיילונג אין דער פאבריק ציגטמענדיג צו דער ארבייט א געוויסען קאלינסקי האט בעמערקט, אז זיין שול-צייגניש איז געפעלשט. מ'האט אנגעהויבען פארשען און די גאנצע חברה איז געווארען פערשיט.

אזוי ארום זענען די 13 באשולדיקטע געקומען פאר'ן ראדאמער קרייז-געריכט.

סטאניסלאוו רושינאוויטש און יוזעף קרושטשינסקי זענען פעראורטיילט געווארען אויף 2 יאהר תפיסה יעדער איינער, אלע אנדערע באשולדיגטע זענען פעראורטיילט געווארען אויף 6 חדשים תפיסה. אויסער רושינאוויטש'ען און גרושטשינסקי'ן וועלכע מען האט פון געריכט'ס זאהל באלד אפגעפיהרט אין תפיסה אריין, איז די שטראף אלע פעראורטיילטע אפגעלייגט געווארען אויף 3 יאהר.

אר.

אקאדעמיע געווידמעט דער „ניכטערקייט" אין ראדאם.

פערשידענע אקאדעמיעס האבען מיר שוין בייגעוואוינט אין אונזער שטאט, אבער א פייערליכע אקאדעמיע געווידמעט דער ניכטערקייט, דאס האבען מיר אין ראדאם נאך נישט געזעהן.

טאקע אזא אקאדעמיע איז דעם לעצטען זונטאג פארגעקומען אין ראדאם. ביי א פול געפאקטען זאהל אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי", האט גלח סטושעלעצקי געעפענט די אקאדעמיע.

אין זיין קורצען רעפעראט ווייזט אן גלח סטשעלעצקי אויף דעם גרויסען שאדען וואס ברענגט אלקאהאל דער מענשהייט. ער דערצעהלט, אז אלס תפיסה גלח פיהרט ער אפט אדורך מיט די חושבים פון תפיסה פארשידענע געשפרעכען, און קומט צו דער איבערצייגונג, אז 62 פראצענט פון די פערברעכענס נעהמען זיך פון אלקאהאל.

דעם ערשטען רעפעראט וועגן דעם שאדען פאר די מענשען פון אלקאהאל האלט פראפ. ד"ר פארבראדס, באקאנטע כעמיקער, לאנגיעהריגער פראפעסאר פון די היגע מיטעל-שולען. ער געהט צוערשט איבער צום נוצען פון אלקאהאל פאר די מאטארען און אוויאציע, ערקלערט פון וועלכע שטאפען מען קען בעקומען אלקאהאל און דאן דערצעהלט ער אויף אנ'אינטערעסאנטען אופן, וואס פאר א שטארקען שאדען דער אלקאהאל ברענגט דעם מענשען. דער צווייטער רעפעראט דאס איז, דער מיניסטעריום דעלעגאט רעדאקטאר שימאנסקי פון ווארשא, וועלכער רעכענט אויס, אז איז פוילען שטארבען אויס יעהרליך ביז 70 טויזענד מענשען אויף סוכאטען און ביז 700 טויזענד מענשען זענען קראנק אויף כיכאטען אין פוילען. ווען מען וואלט נישט אזוי פיעל געטרונקען קיין אלקאהאל וואלטען אזוי פיעל קרבנות נישט געווען. אויך ערקלערט רעד. שימאנסקי, אז דאריעל שטעלט פעסט אז דאס טרונקען אלקאהאל ברענגט אין א גרויסע מאס א גרויסע צאהל חענעריש-קראנקע.

דער פרעלעגענט פעררופט זיך אויף א גרויסען דענקער, וועלכער האט געזאגט: „פערמאכט די שענקען און די תפיסות וועלען זיך אליין עפענען און זיי וועלען ווידער זיין פוסט", דאס הייסט, אז אלקאהאל איז אין א גרויסער מאס שולדיג אין די פערברעכענס.

ער ווייזט אויך אן אויף דעם פאקט אז די קינדער פון אלקאהאליקער זענען דעגענערירט און ברענגען שאדען דער מענשהייט. וועגען שאדען פון אלקאהאל אויף דעם נערווען-סיסטעם פון מענש האט גאנץ אינטערעסאנט רעפערירט ד"ר יאוואורסקי.

אר.

די „כישופמאַכערין".

פון א. גאלדסאדען אין דער באארבייטונג פון איציק מאנגער ווייסגעפירט פון ווארשאווער פאלקס-טעאטער אין „ראזמאיטאשטשי".

אין פלוג זעט די זאך אויס צו זיין א קינדער-מעשה'לע וועגען א כישוף-ניגון, וואס די באבע יאכנע, אליין א כישוף-מאכערין, ניט איבער אנ'ארימאן, א צופעלינען בעטלער. וועלכער קומט צו איר אין שפעטער נאכט בעטען א נאכטלעגער. די באבע יאכנע שענקט דעם בעטלער דעם כישוף-ניגון, וואס פארמאגט דעם טאליזמאן רייך צו מאכען יעדען איינעם, וואס קען איהם, אונטער דעם תנאי, אז ווייטער פון איהם זאל דער דאזיגער ניגון נישט גיין. דער כישוף ווערט טאקע מקוים און דער בעטלער פארוואנדעלט זיך אין דעם שטעטעלדיגען נגיד אברהם'צע, וועלכער פארגעסט שפעטער אין דעם תנאי און לערענט אויס דעם כישוף-ניגון זיין טאכטערל מירעלע. דאס האט דערצערנט די באבע יאכנע און מיט דער הילף פון כישוף פירט זי אויס איר צוגעטראכטע נקמה. דער רייכער אברהם'צע ווערט צוריק א בעטלער, א מדינה-גייער, אביריכטענדיג גלות אין דער פרעמד, ווייט פון זיין היים און טאכטערל. אויך מירעלע, ביי וועמען די באבע יאכנע קען שוין דעם כישוף-ניגון נישט צוריקנעמען, ווערט פארקויפט צו א ציגיינער, וועלכער פירט איר אוועק אויף קיין סטאמבול.

מיט טירעלעס פארשווינדען ווערט אין שטעטעל א טומאטאכע. דא לעבען יורען, אביונים, בלויז האצמאכס, וואס פירען א לעבען מישטיינסגעזאנט, פון קנעפלעך און שנוראחדלעס. און אט אזא איינעם פון די האצמאכס קומט צום חלום מירעלע, וועלכע קלאגט זיך אויף איר ביטערען גורל און דערציילט איס. אז די באבע יאכנע האט זי פארקויפט צוליב א כישוף ניגון, וואס מאכט רייך יעדען. וואס קען איהם אויסזינגען. זי זאגט איהם צו אויסצולערנען דעם ניגון, אויב ער וועט זי ארויסראטעווען פון דעם ציגיינערס הענט.

מיט דער האפנונג רייך צו ווערען, פארט האצמאך אין די וועלט אריין, שפארט אויף אן קיין סטאמבול און דארט געלינגט איהם אפצוראטעווען מירעלע. זיי קערען צוריק אהיים. דא טרעפען זיי אין א קרעטשמע די באבע יאכנע, וועלכע זיצט איבער די קארטען און לייזנט פון זיי ארויס די צוקונפט. זי זעט אויך פאראויס דעם באלדיגען אנקים פון אברהם'צע. מיט דינערן און בליצן וויל זי אים שטערען זיין וועג, אבער דאס געלינגט איר שוין ניט. אברהם'צע קומט אן אין דער קרעטשמע און בעטענדיג א נדבה זינגט ער דעם כישוף-ניגון, א דאנק וועלכען פאטער און טאכטער דערקענען זיך און פאלען אין די ארעמס. און די באבע יאכנע טריאומפירט א נייעם נצחון: בעסער דער כישוף-ניגון זאל געהערען נור צו אברהם'צע און זיין קינד, איידער צו די האצמאכס, וועלכע דארפן ווארטן אויף אנ'אנדערן ניגון.

דאס איז אין קורצן דער ספור המעשה פון דער „כשופמאכערין", וואס שיינט צו זיין אין פלוג א קינדער-שפיל, אבער נאר אין פלוג.

אין דער אמת'ן לאזט זיך די „כשופ-

ראַדאָם וויל נאַכטוהן דעם ביישפּיל פון טשענסטאַכאָוו און ראַוונאַ און אויפשטעלען אַנ'אייגענעם בנין פאַר דער יודישער גימנאַזיע.

3 לעגאַטען פון 12 טויזענד זל. דער קימפּעטאָרען-פעראיין וויל נישט אָפּטרעטען און פאָדערט אַנ'אַנשטאַלט פאַר אָרימע געווינערינס.

אין ראַדאָם איז היינט אקטועל געוואָרען די פראַגע פון אויפבויען אַנ'אייגען הויז פאַר דער יודישער גימנאַזיע „פּשע-יאַדשול-וויעדזי". די דאָזיגע איניציאַטיוו איז ענטשטאַנען אין צוזאַמענהאַנג מיט דער צוואה פון בעקאַנטען ראַדאַמער לאַנד-סמאַן אין ניו-יאָרק, חיים נחמן קירשענ-בוים, וועלכער איז געשטאָרבען אין יאָהר 1930. אין דער צוואה האָט דער פאַר-שטאָרבענער פערשריבען 5000 דאָלאַר פאַר ראַדאַמער יודישע אינסטיטוציעס.

די אַפּוטרופּסים פון דעם געלד, די ה"ה ישראל דיאַמענט און יחיאל פרענקעל, פערטיילענדיק אין יאָהר 1934 דעם ירושה-פאַנד פאַר 8 ראַדאַמער אינסטיטוציעס, האָבען געזאָרגט דערפאַר, אַז דאָס געלד זאָל נישט פערנוצט ווערען אויף די גע-וועהנליכע הצטרכות'ן און אויסגאַבען פון די אינסטיטוציעס, נאָר עס זאָל געבילדעט ווערען דערפון אַ קאַפּיטאַל אויף ממשות-דיגע צוועקען אין דער פאָרם פון אינוועס-טיציעס. אזוי איז למשל פאַר דער יודי-שער גימנאַזיע דאָן בעשטימט געוואָרען 5000 זל. אַבער בתנאי אַז דאָס געלד זאָל געהן אויף אויפצובויען אַן אייגען הויז. דאָס זעלבע איז געווען מיט'ן קינ-פּעטאָרען-פעראיין און מיט דער „עזרה". פאַר יעדער פון זיי איז אריינגעלייגט אין אַ באַנק צו 2700 זל. אַלס גרונד-קאַפּיטאַל: פאַר'ן קינפּעטאָרען-פעראיין אויפצושטע-לען אַנ'אַנשטאַלט פאַר אָרימע יודישע געווינערינס און פאַר דער „עזרה" אויפ-צובויען אַסאַנאַטאָריום אין בוסק אויף דעם פּלאַץ וואָס איז איהר געשענקט געוואָרען דורך אַ בוסקער נגיד אויף דעם צוועק.

וואָס שייך די אינסטיטוציעס חינוך-ילדים, תלמוד-תורה און לינת-הצדק, האָט מען לגבי זיי דעם לעגאַט פרינציפּ ניט געקאָנט אָנווענדען, צוליב דעם, וואָס זיי האָבען זיך געגויטיגט אין מאָמענ-טאַלער הילף. די דאָזיקע אינסטיטוציעס האָבען דעריבער די פאַר זיי בעשטימטע געלד סומעס ביזן היינטיגען טאָג געגצליך אויסגעשעפּט. כדי בולט צו מאַכען דאָס בילד פון די איינגעטיילטע געלדער, בלייבט נאָך צו דערמאָנען דעם בית-יתומים און די גמ"ח-קאַסע, פון וועלכע די ערשטע האָט באַקומען צושטייער 1000 זל. אויף אויסצושטעלען אַ פּאַר-קאַן און די צווייטע — אויך 1000 זל. אויף אַ ספּעציעלען איבוזאַק פאַנד א. נ. פון פאַרשטאָרבענעם נדבן.

לויטן געבראַכטען סך-הכל קומט אַלזאָ אויס, אַז אין די בענק זיינען דע-פּאָנירט די געלדער נאָר פון דריי אינסטיטוציעס. וועמענס קאַפּיטאַל באַט-רעפט ביים היינטיגען טאָג 12000 זל. שוין אריינרעכענדיג די אנגעוואַקסע-נע פּראָצענטער פון 1934 ביז היינט.

די זאָרג אויף וואָס צו פאַרווענדען די 12000 זל. איז געווען דער אָביעקט פון דער בעראַטונג דעם פאַריגען זונטאָג אין בית-יתומים. אין דאָזיגען טאָג אין אויס-אויסגעפאַלען די 8-טע יאָרצייט פון חיים נחמן קירשענבוים און אין שייכות דער-מיט איז אָפּגעריכט געוואָרען אין דער אנוועזענהייט פון די פאַרשטעהער פון 8 אינסטיטוציעס אַ הזכרה אין שוהל פון בית-יתומים. נאָך די רעדעס פון א. מערין, דיר. הורוויץ, י. גרין און ס. לוקסענבורג, וועלכע האָבען געשילדערט די שיינע געשטאַלט פון פאַרשטאָרבע-נעם און נאָך דעם אל-מלא רחמים פון י. סאַנדעל — איז דער פאַרזאַמעלטער עולם איבערגעגאַנגען אין זיצונג'ס-זאַל כדי געמיינזאַם צו בעהאַנדלען דעם גורל פון די דעפּאָנירטע געלדער.

אויף דער בעראַטונג האָט זיך ענט-וויקעלט אַ דיסקוסיע ארום דעם פּלאַן פון אויפשטעלען אַנ'אייגענעם בנין פאַר דער אידישער גימנאַזיע, וועלכען ס'האָט רעפ-פערירט דיר. הורוויץ. ה' דיאַמענט בעציהט זיך פּאָזיטיוו צו דעם פּלאַן און ליינט פאָר, אַז אויסער די 6000 זל. וואָס זע-נען דעפּאָנירט דירעקט פאַר דער אידי-שער גימנאַזיע, זאָל מען אויך די 6000 זל. דעפּאָנירטע פאַר „עזרה" און קינד-פּעטאָרען-פאַראיין, פאַרוועגדן פאַר דער גימנאַזיע-אינטערעסיציע, האַלטענדיק אַז ניט די „עזרה" און ניט דער קינפּע-טאָרען-פאַראיין וועלן זיין אימשטאַנד צו רעאַליזירען זייערע פּלענער פון אויס-שטעלען אַ סאַנאַטאָריע און אַ קליניק פאַר געווינערינס.

ה' גרין גיעט-צו, אַז חוץ די דער-מאָנטע לעגאַטען זענען נאָך דאָ אַזעל-כע פון ראַדאָמער יורען, וואָס האָבען אָנגעשריבען געוויסע סומעס פאַר דער עזרה און פאַר דער גמינע. דאָס זענען די פאַרשטאָרבענע משה ווייספוס, ראַ-פאַלאָוויטש א. אנד. ווייספוס אליין האָט פערשריבען פאַר די „עזרה" 6580 רי-בעל און דאָס אַרויסגעשטעלט אויף זיין הויז אַלס חוב. ה' גרין האַלט דעריבער אַז מען דאַרף די אַלע געלדער רעאַלי-זירען און אויסקשענקען פאַר'ן זעלבען בוי-צוועק פון דער יודישער גימנאַזיע.

די פאַרשטעהערין פון קימפּעטאָרען-פעראיין פרוי ב. פישמאַן איז נישט מסכים אָבצוגעבען די 3000 זל. פון קימפּעטאָרען-פעראיין פאַר דער גימנאַזיע זי בעטראַכט עס פאַר אַנ'אומרעכט, ווייל אַזאַ אַנשטאַלט פאַר יודישע געווינערינס מוז אויפגעשטעלט ווערען. פרוי פישמאַן שטעלט פאָר איין בילדעל האַרברייטענ-דער פאַר'ן צוויי'טען ווי ס'זעהט אויס אויס'ן בויירעם אָדער אין קעלער-שטוב, וואו די אָרימע פרוי דאַרף געבאָרען אַ קינד, פינסטער און גליטשיק איז דאָרט ענג דערשטיקט צו ווערען, שמוציק און ברידיק און ס'איז נס מן השמים, אז די געווינערין בלייבט לעבען. אָבער פיעל פערגיפטונגען טרעפען זיך אין אַזעלכע שטיבען צוליב אַט די פּאָטאַלע אַנטי-היגיענישע בעדינגונגען און די געווינע-רינס געפונען זיך אין לעבענס-געפאַהר. אין יודישען שפּיטאָל האָט געזאָלט ווע-רען איינגעאָרדענט אַ גינעקאָלאָגישע אָבטיילונג, אין ביז היינט הערט מען נישט דערפון. די קימפּ.-פעראיין האַלט דעם שפּיטאָל אויסקנעבען די 3000 זל. צו שאַפען אַזאַ אַנשטאַלט.

די פרויען ב. ראָטענבערג, מ. לאַסטמאַן און הורוויטש זענען אויך געגען אָבנעמען דעם לעגאַט ביים קימפּעטאָרען-פעראיין, נאָר מען מוז זעהען אויפצושטעלען אַנ-אַנשטאַלט פאַר אָרימע יודישע קימפּעטאָ-רינס. ה' מ. ריכטמאַן גיעט איבער, אַז פאַראַכטאָגען פרייטאָג האָט מען אריינ-גענומען אין פּוילישען שפּיטאָל דריי אָרימע יודישע פרויען, וועלכע האָבען געבריכט געבאָרען. זיי האָבען אַלע שוין געהאַט „זאַקאָזשעניעס" און זיך געפונען אין אַזאַ מצב, אַז ביי אַלע דריי האָט מען אַנגענומען טויטע קינדער. דאָס איז אַלץ געשעהן צוליב דעם, וואָס מ'האָט זיי פריהער נישט געהאַט וואו איינצואָרדענען און דאָס פּוילישע שפּיטאָל נעמט נאָר אַן ווען ס'איז שוין פּקוח נפש און אויך ביי דעם האָט ער זיך געניג אָנגעשטרענגט און אַ גאַנצען טאָג אָוועקגע'פּטר'ט.

אויף דער בעראַטונג איז בעשלאָסען געוואָרן, צו רופען אַ גרעסערע אַ פאַרזאַמ-לונג פון פאַרשטעהער פון אַלע אָרגאַני-זאַציעס און אינסטיטוציעס וועגען אַ בנין פאַר דער יודישער גימנאַזיע.

די צווייטע זיצונג זאָל פאָרקומען מאָר-גען שבת צונאַכטס אין לאָקאַל פון דער יודישער גימנאַזיע.

HERBATA z Dzwonkiem
BEL-TEA
Wykwintne gatunki:
Luksusowa, Róża Wschodu, Cejlońska 777

פאַרבערײַ
כעמישע פּראַלניע און וועש
M. Cichoń
Centrala, RADOM, Rwańska 23
רעיעלע אַרבײַט! קעלנער צו וואַשען — 15 גר.
נעמט אָן צו וואַשען מענער, דאַמען און קינדער-קליידונג
צו פּיצען: פּיטערנע קורטקעס, קאַפּלושען, הענטשקעס
פּלוש, סאַמעט, מעבעל-גאָבאַלין און דיוואַנען

מאַכערין" בעצייכענען אַלס אַ ווערק פון היסטאָריאָזאָפישען און סימבאָליסטי-שען כאַראַקטער. פון אונטער'ן צודעק פון אַ קינדער-מעשה'לע קוקען אַרויס בלענדענד-ווינקענדיקע אויגען — בלי-ציגע רעפלעקסען, וואָס רוכט זיך, זיי פיהרען אונז ביי דער האַנד טיפער און טיפער אין די פינסטערע היילען פון דער יורישער מיסטעריע, אין די כשוף-קוזעניע פון יודישען לעבען.

אין דער קאָנסטרוקציע פונ'ם ווערק פלעכטען זיך דורך צוויי גרונס-עלעמענ-טען: רעאַליטעט און אירעאַליטעט. אַ געוויקעל פון ווירקליכקייט און פאַנטאַזי-גע. אזוי למשל זענען די האַצמאַכס מיט זייער אָרומקייט, הגם אויך סימבאָליס-טיש אויפגעכאַפט, די אָפּשפּיגלונג פון דער יורישער רעאַליטעט. פאַראַרט זע-נען די געשטאַלטען פון דער באָבע יאַכנע און אליקים די ספּעקטערפערונג פון דער אירעאַליטעט. און מערקווירדיק: די דאָזיגע צוויי עלעמענטען זענען אזוי אָרגאַניש צונויפגעבונדען, אזוי קינסט-לעריש דורינגען זיי זיך דורך, אַז אָפט-מאָל איז שווער צו זאָגען, וואו עס שטייען די גרעניץ-סלופּען פון פאַנטאַזיע און ווירקליכקייט.

די קאָמפּאָזיציע טיילט זיך אין 14 בילדער, וואָס געמענדיק זיי באַזונדער, זענען זיי ווי אויסגעטאַקט. ראַנגענען שאַפען זיי אַ שוואַכע גאַנצקייט, מחמת דעם לויזען בונד צווישען זיך. די דאָ-זיגע לויזקייט באַשווערט אין אַ גרויסער מאָס צו דערוזירען פאַר זיך אַ הויפּט-געדאַנק, אַנ'אידעע פונ'ם ווערק.

די באָבע יאַכנע שענקט אייזיק אַבי-רהמ'צען דעם כישוף-ניגון, ער זאָל אים פאַר אַ נגיד מאַכען און גלייכצייטיג פאַרזאָגט זי איהם, ער זאָל חלילה קיינעם דעם ניגון ניט איבערגעבען. ווייל איז עס דען מעגליך, אַז אַ גאַנץ פאָלק זאָל זיך קענען אויסלעבען מיט אַ געלד-אידעע, מיט אַ געלד-מאַכענדען ניגון, וואָס קען נאָר אָנהאַלטען אַ דאַנק עפּעס אַ כישוף? ווייל איז עס דען מעג-ליך, אַז אַ לעבען פון אַ פאָלק זאָל זיך דאַרפען שטיצען אויף כישוף? דער באַ-שייד דערויף גיט אליין די באָבע יאַכנע, וועלכע קעמפט (מיט דער הילף פון כישוף) אַז דעם דאָזיגען כישוף-ניגון זאָלען זיך ניט אויסלערנען די האַצמאַכס, וועלכע דאַרפען וואַרטען אויף אַנ'אַנדערען ניגון, שוין ניט קיין כישוף-ניגון, נאָר אַ גע-ווינלעכען רעאַליסטישען ניגון...

אייזיק מאַנגערס קאָנצעפּציע פון דער „כישופמאַכעריך" אַסאָציאירט שטאַרק מיט איינעגע סימבאָלישע שאַפונגען פון וויספּיאַנסקי און סלאָוואַצקי. דאָס ער-שטע בילד אין דער „כישופמאַכערין" דערמאָנט זעהר (קאָנסטרוקטיוו) די באַ-ראַטונג פון די גייסטער אויף „ליסאַ גוראַ" אין סלאָוואַצקיס „קאַרריאַן". ווייטער דער כישוף-ניגון דערמאָנט זעהר שטאַרק דעם גאָלדענעם האָרן אין וויס-פּיאַנסקיס „וועסעלע". אַזעלכע גייסטיגע השפּעות זענען אָבער אומפערמיידלעך. בפרט ביי דיכטער, וועלכע פּרובען באַ-שיידן היסטאָריאָזאָפיש דעם גורל פון זייער פאָלק.

הגם מיר האָבען דאָ א. מאַנגערס בעאַרבעטונג פון דער „כישופמאַכערין" איז אָבער זיין קאָנצעפּציע אזוי ניי און פריש, אַז מיר קענען זאָגען, אַז דאָס איז אַ זעלבשטענדיג ווערק, אויסגע-טראַגען און אויסגעאַרבעט אין איי-גענע בלוטען. א. מאַנגער האָט באַוויזען, אַז ער איז ראוי פאַר אַ גרויסער אידעע.

• • •

די פאַרשטעלונג איז געווען אַ ציכ-טיגע. דער אַנסאַמבל האָט אַרויסגעוויזן אַ הויכע מדרגה פון צונויפגעשפּילטקייט. עס איז קענטיג, אַז אין דער זאַך איז אַריינגעלעגט געוואָרען מאַקסימום אָנ-שטרענגונג. כדי אַרויסצובעקומען די הצכסטע וואַלאָרען פונ'ם ווערק. די רעזשי, אין וואָס אַנ'אמת אַ פּרעציזע, אָבער איין זאַך ווילט זיך בעמערקען: דער סוף פון ספּעקטאַקל וואו די האַצ-מאַכס ווענען אויס: מיר וואַרטען אויף אַ נייעם ניגון — איז אָביסל צו שרייאיג און מיטינג אָרמיג, וואָס קאַלידירט מיט דער קינסטלערישער בעטאָנונג. פון די אַרטיסטען האָבען זיך באַזונדערס אויסגעטיילט דינה האַלפּערין (באָבע יאַכנע), וועלכע האָט זיך מיט איהר איצטיגער וואונדערבאַרער קרעאַציע זיך אליין איבערגעשטיגען און מאַקס באַ-זשיק מיט זיין עכט טיפישען האָצמאַך.

איקס.

דער טאטע א שניידער, די מאמע א דינסט און דער זוהן א רבי.

א חסידיש לעגענדע

אין שטעטל יאנאוו האט געוואוינט א יוד א בעלעגאס מיטן נאמען שמואל. האט ער געהאט א זון, וועלכער איז אים יונגערהייט געשטארבען, איז פון דעם זון איבערגעבליבען א יתומה, רבקה האט זי געהייסען, א שיינהייט. האט זיך די טאכטער אויפגעצויגען ביי איר זיידען.

ווען זי איז אלט געווען פופצען יאהר האט דאס גאנצע שטעטל מיט איהר גע'שמ'ט פאר איר שיינקייט און חכמה. האט אין שטעטל געוואוינט א יודישער מסור, וועלכער האט געלעבט דערפון, וואס ער האט כסדר גע'מסר'ט צום פריץ. וועלכער יוד עס איז א גביר, כדי דער פריץ זאל וויסען וויפיעל צו נעמען ביי יעדען שטייער. האט דער מסור זיך פארליבט אין אט דער שיינער יתומה און ער האט געוואלט זי נעמען פאר א ווייב, אבער איר זיידע האט נישט געוואלט הערען. דערפון איז דער מסור אוועק צום פריץ און האט איהם דערצעהלט, אז ער האט זיך פארליבט אין א מיידעל, נאר דער זיידע אירער וויל נישט דעם שידוך, ווייל אין שטעטל האט מען אים פיינט דערפאר, וואס ער איז געטריי דעם פריץ. האט דער פריץ תיכף געשיקט רופען דעם בעלעבאס ר' שמואלן, דעם זיידען פון דער שיינער רבקהן, און האט אים געהייסען באלד מסכים זיין אויפן שידוך. האט ר' שמואל געענטפערט:

— אדוני הפריץ! אלץ וואס איהר ווילט וועל איך אוועקגעבען. איך צאל דעם גרעסטען מס אין שטאט, אבער דער־אויף וועל איך קיינמאל נישט מסכים זיין.

האט דער פריץ באפוילן זיינע דינער, זיי זאלען ר' שמואלן געבען פופציק נאסע שמיץ. האט ר' שמואל אנגענומען די גזרה און ביי דעם דרייסיקסטען שמיץ האט ער זיין היילינע נשמה אויסגעהויכט...

איז די יתומה געבליבען וואוינען איינע אליין אין איהר זיידענס הויז און געלעבט דערפון, וואס זי האט געדינט אין פרעמדע היימער.

דער מסור האט זיך אבער נאך אלץ נישט געוואלט באַרואיגען און ער האט כסדר געזוכט עצות ווי אזוי צו באקומען די יתומה פאר א ווייב. איז איינמאל איינמיטען נאכט, ווען רבקה איז געשלאפען איינע אליין אין איהר זיידעס הויז, האט דער מסור אנגעקלאפט אין איהר שטוב און געבעטען זי זאל אים אריינלאזען. אבער אזוי ווי זי האט דערהערט זיין קול האט זי אנגעהויבען איינגאנצען צו ציטערן פאר שרעק און זיך נאר־נישט אבגערופען. איז דער מסור שוין נעווארען בייז, האט מיט געוואלד אויסגעריסען די טיר. דעמאלט האט די ארימע יתומה אנגעהויבען צו שרייען געוואלד מיט איהר גאנצען כוח. האבען עס דערהערט שכנים פון איהר הויז. און ווען זיי זענען אריינגעקומען אין איהר שטוב און די יתומה האט אנגעהויבען צו דערציילען ווי דער מסור האט אויפגעריסען די טיר און געוואלט איהר טאן שלעכטס, איז דער מסור אנגעקומען צולויפען פון א דערבאייאיק געסעל און האט מיט חוזק געפרעגט:

— פארוואס האט זי אנגעהויבען צו שרייען נאך אלעמען? פארוואס האט זי פריער נישט געשריגען, נאר זי האט נאך מיך אריינגערופען צו איהר אין הויז אריין?

און כאטש קיינער האט אים נישט געגלויבט, דאך האט זיך די יתומה געשעמט צו פארבלייבען אין שטעטל און זי איז אנטלאפען אין א דארף אריין און דארט, ביי א יודישען ארענדאר זיך פארדינגען פאר א דינסט. זי האט געדינט געטריי אין דער קרעטשמע און אלע בעל־עגלות, וועלכע האבען זיך אפגעשטעלט אין דארף, האבען זי זייער ליב געהאט. אבער דער ארענדאר, האט זי נישט געלאזט חתונה האבען מיט אפי וועמען. האט דער ארענדאר אליין געזוכט פאר איהר א שידוך, ביז איינמאל איז דורכגעפארן אין דארף א יודישער שניידער א לאטוטניק, וואס האט פארלאטעט אלע בגדים ביי די פויערים אין דערפער, האט דער שניידער איבערגענעכטיגט ביים ארענדאר אין הויז, האט ער דערזען די שיינע יתומה און אויך ער האט זי געוואלט פאר א ווייב. און דאס מאל האט שוין דער ארענדאר מסכים געווען. אויף דעם צווייטען אויפדערנאכט האט מען שוין געטרונקען בראנפען און געבראכען גלעזער...

האט דער ארענדאר אפגעשמועסט די חתונה אויף שבת נאך שבועות, אבער באלד נאך פסח איז דער שניידער געקומען צולויפען אין דארף אריין מיט א געוואלד, אז ער וויל אפזאגען דעם שידוך, ווייל ווייל ווען ער איז פאר פסח געווען אין יאנאוו האט א יוד איהם דערציילט, אז די יתומה האט זיך נישט גוט אויפגעפיהרט אין יאנאוו, און אז זי איז נישט מעהר קיין כשרע יודישע טאכטער...

צו איר גליק איז גראד דורכגעפאהרן דער גרויסער רבי ר' בער פון מעזריטש. האט דער ארענדאר אפגעמאכט מיט'ן שניידער צו פרעגען אן עצה דעם גרויסען מגיד פון מעזריטש. און אזוי ווי דער רבי ר' בער האט געלייענט דאס קוויטל, האט ער זיך אפגערופען: „א כשרע טאכטער די יתומה רבקה, א שלעכטן שם אויף איר אויסגעטראכט, זי איז ריין פון יעדער זינד!"... דעמאלט ערשט האט דער שניידער מסכים געווען מיט איהר חתונה צו האבען.

אבער באלד נאך דער חתונה, האט זי זיך געוואלט גט'ן איהם, ווייל ער איז געווען זייער א גראבער מענטש און האט ליב געהאט דעם ביטערן טראפען... און ווען ער פלעגט איבערכאפען א גלעזל, האט ער זי געשלאגען מכות רצח. איז זי געפארען צום רבין פרעגען אן עצה, וואס צו טוהן, און זי האט פאר איהם געוויינט מיט ביטערע טרערען, אז ווען ער שיכורט זיך אן, ברענט ער ווי א העלישער פייער...

— וויין נישט מיין קינד — האט דער רבי ר' בער איר געענטפערט — פון דעם פייער וועט נאך געבוירען ווערען א בער...

זיין כוונה איז געווען, אז דאס קינד, וואס זי וועט האבען וועט זיין געראטען אין איהם, דעם רבין אליין, וואס זיין נאמען איז בער.

ווי דאס יונגע ווייבל האט דאס דערהערט איז זי באלד אהיימגעפאהרען און אין א קורצער צייט ארום פערגאנגען אין טראגען.

און אזוי ווי זי האט שטארק געגלויבט דעם רבין ר' בער, איז זי נאך אמאהל געפאהרען צו איהם מיט דער בקשה, ער זאל זי בענטשען.

ווי דער מגיד האט זי דערזעהן אי־בערטרעטען די שוועל פון זיין שטוב — דערציילט ווייטער די לעגענדע — האט ער זיך גלייך פאר איהר אויפגעשטעלט, איז איר אנטקעגענגעגאנגען און זי גע־בעטען זיצען. גראד איז דעמאלט ביים רבין ר' בער אין שטוב געווען דער רבי ר' מרדכי פון נעסכיז, האט ער זיך שטארק פארוואונדערט און געפרעגט דעם מגיד:

— וואס איז געשעהן, רבי, וואס איר האט זיך אויפגעשטעלט פאר אן אשה?

האט דער רבי אים געענטפערט:

— נישט פאר דער אשה האב איך זיך אויפגעשטעלט, נייערט פאר דעם כבוד פון איר זון, וואס דארף פון איר געבוירען ווערען און וועט אמאהל מיט זיין היילינקייט און ליכטיגקייט פאר־שיינען די וועלט...

און כך־הוה: ווען דאס קינד איז גע־בוירען געווארען האט ער פארשיינט די שטוב. די מוטער האט קיינעם צום קינד ניט צוגעלאזט. אפילו בלויז א קוק טוהן אויף אים, האט זי אזוי לייכט נישט דערלויבט. איז דאס קינד אזוי ארום כסדר אפגעהיט געווארען פון יע־דער אומריינקייט... און דער מגיד האט דערנאך אויף דעם קינד עדות געזאגט: „דאס קינד איז א קדוש כאטש דער פא־טער זיינער איז קיינמאהל איז קיין מקוה נישט געגאנגען".

אזוי איז ר' אורילע אויפגעצויגען געווארען, ביז מען האט אים חתונה געמאכט מיט דער טאכטער פון ר' יעקב קאפל, וועלכער איז געווען איינער פון די גרעסטע תלמידים פון בעל־שם טוב.

באלד נאך דער שווערס פטירה איז ר' אורילע געווארען רבי אין סטרעליסק.

אין יאהר תקפ"ו (1826) איז דער רבי אורילע נפטר געווארען אין סטרע־ליסק.

די סטרעליסקער דינאסטיע האט זיך געהאט פערשפרייט אין גאנץ מזרח גא־ליציע, זי איז אבער באלד אונטערגע־גאנגען.

מנשה אונגער.

אַ מעשה מיט אַ „גע'גנב'עטע" הון...

א גרוס פון אונזער היימישער פראווינץ.

ר' ברוך מאיר שאמשענאוויטש פון זיגמונטאווסקע גאס נומער 59 האט דעם פערגאנגענעם רינסטאג געהאט א שווערען נסיון. מ'האט ר' ברוך־מאיר'ן א יוד א למדן און א גרויסען ירא שמים חושד גע־ווען נישט מעהר און נישט ווענינער, אז ער האט גע גנב'עט א... הון.

ווי קומט עס, וואס מ'האט אויף אזא יוד געמאכט אזא שווערען בלבול? ווי קומט בכלל ר' ברוך מאיר צו האבען צו טהון מיט עופות?

דער ענין וועט דא באלד אויפגעקלערט ווערען:

ר' ברוך מאיר איז א יוד, וואס איז זעהר אפגעהיט אין כשרות. ביי איהם, אז ער האט דעם קלענסטען חשד אויף א שטיקעל פלייש, אז ס'קען חלילה קומען פון נישט געהעריגע שחיטה — וועט ער דאס פלייש נישט עסען.

מהאי טעמא, איז פון זינט ס'איז געווא־רען א מעשה מיט די קאנצעסיעס, עסט ער נאר עופות־פלייש. ער קויפט טאקע אליין דאס עוף, טראגט זי אליין צום שוחט און דעמאלט איז ער זיכער, אז ער איז נהנה פון א שטיקעל כשר פלייש...

דעם דערמאנטען דינסטאג אין דער פריה, האט ר' ברוך מאיר געבונדען זיין הון, וואס ער האט געקויפט נאך פרייטאג אויפ'ן מארק, גענומען איהר אונטער'ן ארעם און געוואלט זיך לאזען מיט איהר צום שוחט.

קומט אן א אינטעליגענטע קריסטליכע פרוי, א שכנה פון דער גאס, און שטעלט זיך אוועק קיקען אויף ר' ברוך־מאיר און אויף דער הון.

— ס'איז דיין הון? פרעגט זי.

— וועמענס דען, פריצה לעבען, זאל זי זיין? — אוודאי איז עס מיין הון, — האט ר' ברוך מאיר רוהיג געענטפערט. און זיך געגאנגען צום שוחט.

אין א פאר שעה ארום איז ר' ברוך־מאיר'ס געשאכטענע הון שוין געווען אפ־געפליקט, און עטליכע קעך האבען שוין געשטאטעט ביים מיסט־קאסטען אויפ'ן קעפעל פון דער הון, וואס מ'האט אריינ־געווארפען צוזאמען מיט די אפגעפליקטע פעדערען.

עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין די זעלבע קריסטין מיט א שאלה:

— וואו איז די הון? ס'איז מיין הון!

— וואספער הון? — האט ר' ברוך מאיר געענטפערט מיט זיכערקייט, ס'איז מיין הון, פרייטאג געקויפט.

— ניין, די הון איז מיינע — האט די פריצה גע'טענה'ט. דערפאר האסטו איהר אזוי גיך געשאכטען ווייל דו האסט גע־וואלט פערווישען די שפורען פון דער גנבה.

א ווארט פאר א יארט — דער ענין איז געווארען ערנסט. די פריצה וויל דורכאויס, אז ברוך מאיר זאל מיט איהר געהן אין קאמיסאריאט, דארט וועט מען שוין פעסטשטעלען דעם אמת.

זאגט ר' ברוך־מאיר: אין פאליציע? מהיכא תיתי. וואס האב איך מורא צו האבען? ס'איז מיין הון. וואסי? איך וועל פעפעס געהן חלילה גנב'ענען א פרעמדע הון.

איז מען אוועק אין קאמיסאריאט און מען האט אויך מיטגענומען די געשאכטע־נע הון אלס „זאכליכער בעווייז".

די פריצה טענה'ט: אזוי און אזוי, זי האט געהאט א הון. אינדערפריה האט מען איהר געגעבען צו עסען קאשע, און דערנאך איז זי נעלם געווארען. איך געה אין גאס, זעה איך, אז דער יוד טראגט די זעלבע הון, ווי מיינע. דער־נאך האט ער זי גיך געשאכטען, כדי מ'זאל אפנים נישט דערקענען די גנבה.

דער יוד, ר' ברוך מאיר, טענה'ט, אז אסור, וואס הייסט, ער וועט גנב'ענען א הון? ס'איז זיין הון, פרייטאג געקויפט, און היינט האט ער זי געגאנגען שעכטען... ס'איז זיין הויז, ער איז נישט חלילה קיין גנב, ניין.

וואס זאל פאליציי טהון אין אזא פאל? אז איינער זאגט, אז ער האט גע'גנב'עט, און דער צווייטער איז זיך נישט מודה. מאכט מען א פראטאקאל און זאל דאס געריכט פסק'נען.

אז די פריצה האט אויסגעליינט איהר טענה, איז זי זיך אוועק אהיים, ר' ברוך מאיר אין נאך דערוויל געבליבען, ביז ד"ר פראטאקאל וועט ווערען פער־טיג.

דערוויל אז ר' ברוך־מאיר'ס ווייב האט געזעהן אז מ'האט איהר מאן גע־מאכט פאר א גנב, איז זי אוועק ביים א געוויין, צו דער פריצה, ס'טייטש, פריצה לעבען, מיין מאן איז א גנב? ער איז דאך אזא געבאזשנער, אזא ערענ־טליכער, ער טשעפעט דאך נישט קיין פליג אויפ'ן וואנט.

עס זענען געקומען נאר בעלי־בתישע מענשען צו דער פריצה עדות זאגען, אז ר' ברוך־מאיר איז זעהר אן ערענט־ליכער מענש, און ער וועט נישט גיין גנב'ענען א פרעמדען הון.

ווייזט אבער אויס, אז ר' ברוך־מאיר האט וועלען ס'זאל זיך פאר איהם מיהען, ווארום בעת ברוך מאירס ווייב און נאך שכנים זענען אזוי געשטאנען און גע־בעטען דער פריצה, האט זיך געעפענט די טיר, און די דינסטמיידעל פון דער פריצה, איז אריינגעלאפען אין שטוב מיט א פרייד:

— פראשען פאני... איך האב געפונען ביידע הינער, וואס זענען היינט פאר־פאלען געווארען.

די פריצה האט געקלונגען דורכ'ן טעלעפאן אין פאליציי, אז די מעשה מיט דער גע'גנב'עטער עוף איז געווען א טעות...

צי דארף דארף מען דערציילען די גרויסע פרייד מיט די געפונענע הינער.

עס האט לאנג נישט געדויערט, און ר' ברוך מאיר איז צוריקגעקומען אהיים.

א חוב צו ערקלערען.

איך געפין פאַר א חוב צו ערקלערען די יעניגע, וועלכע דער שיקזאַל האָט אַריינגעשטעלט אין די רייהען פון די נצרכים לתשועת אחיהם, איבערהויפּט אויף פּסח — פאַר וואָס זיי וועלען דאָס יאָהר נישט קענען געניסען, אָדער ווייטער זעהר בעשיידען געניסען פון דער הילף פון דער גמינע.

קודם כל האָט דאָ נושא פּרות געווען די אַלטע ספּעציפיש פּאַר ראַדאָם פּאָליטישע טאַקטיק. די גמינע האָט געלעגט האַפנונגען אויף דעם בודזשעט פון 1938 יאָהר. דער בודזשעט איז אַוועקגעשיקט געוואָרען אין סטיעשען צ׳ום בעשטעטיגען — עס איז אַלזאָ געווען געגוג צייט ביז קריעסטען אויף צו בעשטעטיגען און טיילווייז צו רעאַליזירען — ליידער האָבען מאַנכע פּאָליטיקער געשיקט צו דער כּאָכם פערשידענע סקאַרגעס, וויזוי אויס מיט דער כּונה — עס זאָל ביז פּסח קיין בודזשעט נישט זיין און דאָס איז זיי געלונגען.

די גמינע האָט געוואָלט גרינדען א ברייטען קאָמיטעט צו זאַמלען דעם טראַדיציאָנעלען און איבעראַל פּראַקטיצירטען מעות חטין אויף דעם צוועק פון א פּסח אַקציע. עס זענען מעהרערע מאָל פּערגעטען געוואָרען פערשידענע בעלי־בתים. ליידער קוסט נישט קיינער און קיינער וויל נישט מיטהעלפען.

זאָגאַר איינער פון ראַבינאַט הר״ ס. דרעחט זיך אויך ארויס פון דער אויסנאַבע און וויל נישט מקיים זיין זיין פליכט. אלע יודען אין ראַדאָם געדענקען נאָך גוט ווי ר׳ אהרון ז״ל, איז אלע יאָהר געגאַנגען מבית לבית און גענומען מ״ח.

מען מוז דאָך געדענקען, אז יעדער יור ברויכט פּערשטעהען, אז די גמינע איז עצם מעצמו ובשר מבשרו — אז די בעלי בתים גיבען נישט דער גמינע, האָט די גמינע ווייטער נישט צו געבען.

די פּסח־אַקציע ווערט אין ראַדאָם צעבראָקעלט אויף פאַרשידענע קלענערע אַקציעס.

חוץ דעם איז נאָך צו בעמערקען אַנ׳ ערשיינונג אין ראַדאָם, אז געלדער, וועלכע קומען מחוץ לארץ אויף פּסח — מיידען אויס די גמינע; איז נאָך דאָ ביי אונז אויפ׳ן אָרט גופא א קאָנקורענץ

אויף פערשידענע ערטער און ביי אָנגעזעהענע רייכערע בעלי בתים קריגען די זאַמלער פון דער גמינע א תשובה: „מיר האָבען שוין געגעבען דער עזרה״.

ביי אזא לאַגע וועט די גמינע קאָן ביי דער בעפעלקערונג נישט קריגען קיין אונטערשטיצונג, נאָר פּערקעהרט, מען שטערט איהר די טעטיגקייט, ווי צום ביישפּיל אפילו דעם רעיעסטער פון די וועלכע קריגען מצות, ווייל די עזרה דער גמינע אויך נישט צושטעלען מוז די גמינע פון זיך אראָבנעמען די פּעראַנטוואָרטליכקייט.

מ. דען.

איינער פון די פשיטיקער הויפּט־בעשולדיגטע — באַפרייט.

אין לובלינער אַפּעליר־געריכט איז מאָנטאָג פאָרגעקומען דער אַפּעלאַציע פּראָצעס געגען דעם פשיטיקער פערמשפּטן יצחק פרידמאַן.

יצחק פרידמאַן איז פערמשפּט געוואָרען צו 6 יאָהר יאָהר תפיסה פאַר שיסען, בעת די בעקאַנטע געשעהעניששען אין פשיטיק. זיין פּראָצעס איז דערגאַנגען ביז׳ן העכסטען געריכט, וועלכער האָט דעם פּראָצעס איבערגעשיקט צום בעטראַכטען צוריק אין לובלינער געריכט.

דעם פערמשפּטען האָבען פערטיידיגט די אַדוואָקאַטען לאַנדוי און מאַרגאַליס. בעשולדיגט האָט פּראָקוראָר באַלצעוושאַק.

פּראָק. באַלצעוושאַק האָט די בעשולדיגונג געגען פרידמאַנען אַנאַליזירט פון שטאַנדפּונקט פון פרידמאַנ׳ס פּסיכאָ און אויסגעטיילט עס פון דעם אַלגעמיינעם קאָמפּלעקס פון די פשיטיקער געשעהנישען. דער פּראָקוראָר האָט פאָרן געריכט געשטעלט די פּראַגע — צי האָט פרידמאַן געשטאַנען אין א נויט־פאַל און האָט זיך בעמיהט אויסצוחייזען, אז פרידמאַן האָט נישט בעדאַרפט שיסען. בלויז דערפאַר האָט דער פּראָקוראָר געפאָדערט צו פערמשפּטען פרידמאַנען.

דער פערטיידיגער אדוו. לאַנדאַו האָט וועלענדיג אויפווייזען די אונשולד פון פרידמאַנען זיך פּעררופען אויפן עדות זאָגען פון א געוויסען טיזנער. טיזנער, אויף וועמענס ריי עס שטיצט זיך די גאַנצע בעשולדיגונג געגען פרידמאַנען, איז פערהערט געוואָרען אָוש 6 מאָל און אין זיינע ערקלערונגען זענען פאַראַן גרויסע סתירות. עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז אין יענעם טאָג האָט א גרופּע כוליגאַנעס מיט שטיינער אין די הענד, געפּיאָנט א יודישע פרוי. פרידמאַן האָט זיך פאַר איהר אָנגענומען און זי פערטיידיגט. טיזנער׳ן האָט זיך בלויז געדוכט, אז פרידמאַן האָט געשאָסען, געזעהן בפירוש, האָט ער עס נישט.

דער צווייטער פערטיידיגער, אדוו. מאַרגאַליס האָט אין זיין רעדע אויפגעוויזען, אז אין פשיטיק איז צו יענער צייט פאָרגעקומען א געזעלשאַפטליכע אויפטרייסלונג. דאָס העכסטע געריכט, באַטראַכטענדיג דעם ענין, האָט זיך אויך געשטעלט אויפ׳ן שטאַנדפּונקט, אז אין פשיטיק איז פאָרגעקומען א געזעלשאַפטליכע קאַטאַסטראָפע. אלע זענען דאַן געווען אין א לעבענס סכנה. אויב פרידמאַן האָט אפילו געשאָסען האָט ער עס געמוזט טהון צוליב פערטיידיגונג. אדוו. מאַרגאַליס פּעררופט זיך אויפ׳ן אַלגעמיינעם יורידישען פּרינציפּ, אז ווען עמיץ הויבט נאָר אויף א שטיין צו א צווייטען איז שוין דאָ א סכנה און יענער מעג זיך פערטיידיגען.

די באַראַטונג פון געריכט האָט געדויערט 10 מינוט. דאַן איז פאָרגעלעזען געוואָרען דער אורטייל, לויט וועלכען יצחק פרידמאַן ווערט איינגאַנצען פריינעשפּראָכען.

אין די מאָטיוון צום פּראָצעס זאָגט דאָס געריכט, אז עס איז נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען די שולד פון פרידמאַנ׳ען, ווייל אינ׳ם עדות־זאָגען פון די בעשולדיגונגס עדות זענען געווען סתירות. עס זענען נישטאָ קיין גענוגענדע בעווייזען, אז פרידמאַן האָט געשאָסען.

דאָס געריכט שטעלט זיך אויך, אין די מאָטיוון אויפ׳ן שטאַנדפּונקט פון זעלבסט־פערטיידיגונג, פעסטשטעלענדיג, אז אויב פרידמאַן האָט יאָ געשאָסען, האָט ער עס געטוהן אין א נויט־פאַל.

דער בעפרייאונגס־אורטייל אויף דעם פשיטיקער בעשולדיגטען האָט אין לובלין געמאַכט א גרויסען רושם. ספּעציעל איז קאָמענטירט געוואָרען ברייט דער פּונקט אין די מאָטיוון פון געריכט וועגען זעלבסטפערטיידיגונג.

פערקלענערט דער קאָנטינגענט אויף כשר פלייש.

פון מאָנאַט מאי ווערט דער קאָנטינגענט אויף פלייש פון דער רישועלע שחיטה פערקלענערט אויף 16 טויזענד קילאָ. אַנשטאָט 80 טויזענד קילאָ א מאָנאַט ביז היינט, וועט פאַר דער יודישער בעפעלקערונג אין ראַדאָם צוגעטיילט ווערען נאָר 64 טויזענד קילאָ.

שוין געקומען דער ווילנער חזן אויף פּסח.

היינטיגען מאָנטאָג איז געקומען דער ווילנער חזן ראָנטאַל. זיינע אָנהענגער זענען איהם אַקעגענגעפאָהרען צום באַהן מקבל פנים זיין. מיט א ריי דראָזשקעס האָבען די ווילנער אַריינמאַרשירט אין שטאָדט, טריאומפירענדיג איבער די ראָחנער, וואָס זיי האָבען אויסגענומען אז חזן ראָנטאַל וועט דאַוונען פּסח אין שוהל.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie Elektrycznym
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן נאָטיץ „אין רעסטאָראַן האָט זיי פערשמעקט שוואָמען״, וואו עס ווערט דערמאָנט דער נאָמען פון יורישען מאַהלער שמואל ווייצמאַן, וועלכער איז בעשטראָפט געוואָרען — בעט מען אונז אויסצובעסערען, אז דאָס האָט נישט קיין שייכות מיט׳ן יורישען מאָלער אלי׳ חייצמאַן.

די גמינע וועט טיילען בלויז מצות אויף פּסח.

די זעלנער־קיך מיט מתן בסתר ווערען היינט אָבגעשאַפט.

די פּסח אַקציע פון דער גמינע וועט זיין היי יאָהר נאָר א בעשיידענע. די גמינע וועט טיילען בערך 5000 קילאָ מצות צווישען דער נויטבעדערפטיגער בעפעלקערונג און בעזאָרגען מיט שאַראָנטע מאַלצייטען אויף יום טוב די יודישע אַרעסטאַנטען אין קרימינאַל. דאָס וועט זיין אינגאַנצען. קיין ריטועלע קיך פאַר יודישע זעלנער וועט היי־יאָהר נישט איינגעאָרדענט ווערען. מ׳וועט בעניצען דעם אַלטען מנהג, אז א רייכער און פערמעגליכער בעל־הבית וועט אהיימנעמען צו זיך א זעלנער אויף יום טוב. אויך מתן־בסתר וועט דאָס היינטיגע יאָהר מעהר נישט זיין.

די דאָזיגע רעדוקציע און דאָס בעגרעניצען דעם אַמאָליגען ברייטערן פּערנעם פון דער פּסח־הילף ביז א בלויזע מצה־אַקציע, ערקלערט זיך דערמיט, וואָס די גמינע וועט נישט קיין געלד און אפילו אויף אט דער שוין צוזיעל בעשיידענער אַקציע, האָט מען זיך געמוזט ארויסלאָזען איבער דער שטאָדט זאַמלען געלד, אין דער פאָרם פון מעות חטין, הגם אויך דאָס איז שוין אין ראַדאָם נישט געווען אָקטועל מכמה שנים, ווייל אויף א פּסח־אַקציע האָט די גמינע בעשטימט א סומע אין בודזשעט.

די זאַמלונג אין שטאָדט וועט ברענגען הכּסטנס 1500 זל. און די 5000 קילאָ מצות וועלען בעטרעפען איבער 4000 זל. אויף די רעשט וועט די גמינע ווידער זיך מוזען ברעכען דעם קאָפּ ביים זאַמלען געלד איבער׳ן שטאָדט האָט די גמינע זיך אָנגעטראָפען אויף א קאָנקורענט — אויף דער עזרה. אדער פערקעהרט, ווייל דער פּרעזעס פון דער עזרה ה׳ איתמר אדלער טענה׳ט, אז ער נאָר האָט זיך אָנגעשטויסען אויף דער גמינע אלס קאָנקורענט, און, אז ס׳איז איהם שווער צו זאַמלען אויף די פּסח פּראָדוקטען. וואָס די עזרה טיילט, ווייל נישט יעדער וויל געבען אויף צווייערליי צוועקען. און ווירקליך האָבען פּאַסירט פאַלען, וואָס די גמינע־זאַמלער האָט מען אָבגעזאָגט מיט׳ן תירוץ, אז מ׳האָט שוין געגעבען דער עזרה און די עזרה האָט מען ענטזאָגט, אז מ׳האָט שוין געגעבען דער גמינע.

ביידע, די גמינע און די עזרה האָבען אויף זיך תרעומות, הלמאי איינער האָט דעם צווייטען קאָליע געמאַכט. אָט צו וואָס פאַר א שטופע די פּסח אַקציע איז היינט דערגאַנגען; היינט אין דער צייט פון שרעקליכע נויט און אָרימקייט, ווען זי האָט געבויפט פילפאַך פערגרעסערט ווערען.

בעניייטע אַרבייט פון דער יודענשטאַאַט־פּאַרטיי.

(קאָמוניקאַט)

נאָך א לאַנגער הפסקה איז דער „איגוד הצמר״ אין ראַדאָם. ווידער צוגעטרעטען צו א פערשטאַרקטער און פערצווייגטער אַרבייט.

שבת דעם 2 טען אפּריל איז אין לאָקאַל פון דער יודענשטאַאַט־פּאַרטיי פאָרגעקומען א „קאָנפערענץ ביי א גלעזעל טהיי״ פאַר די מיטגלידער פון איגוד הצמר. אויף דער קאָנפערענץ זענען אַנוועזענד געווען ביז 50 חברים־ות.

דער פאַרזיצענדער ח׳ מ. קאַדענטשיק האָט אין איינלייטונג אינטערגעשטראָכען די בעדייטונג פון א מאָביליזאַציע פון אלע פּאַרטייאישע כּחות אין קאַמף געגען די שונאי ציון. נאָך א לענגערע דיסקוסיע איז געוועהלט געוואָרען א פּראָוויזאָריום פון די חברים: ראָזענשטיין, קאַרמאַן, אדלער, הימעלפאַרב, אייפּער.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו נעמען אַנ׳אַקטיווען אנטייל אין ציוניסטישען און געזעלשאַפטליכען לעבען אין ראַדאָם.

שבת דעם 9 ד. מ. קומט פאָר אין „מסדה״ (פאָשאַ 10) א „לעבעדיגע צייטונג״

ראדאמער שטאדט-ראט ווענדעט זיך צום פרעמיער-מיניסטער
וועגען רופען אַ ספעציעלע זיצונג פון סיים.

אויף דער דינסטאגדיגער זיצונג פון שטאדט-ראט האָט ראטמאַן ד"ר קעלערס קראוו אַריינגעטראָגן א דרינגענדען פאָרשלאַג פערזעהן מיט 17 אינטער-שריפטען, אַז ס'זאָל גערופען ווערען אַנ' אויסערגעוועהנליכע סיים-סעסיע. דאס זאָל געשעהן דערפאַר, וואָס די סיים-סעסיע איז געשלאָסען געוואָרען און עס איז ניט בעהאַנדעלט געוואָרען די אוסטאַווע וועגען פערבעסערען די קאָ-מונאַלע פינאַנסען (קרעדיטען פאַר שטעדט צו בעשעפטיגען אַרבייטסלאָזע) דעריבער זאָל דער ראדאָמער שטאָט - ראט זיך ווענדען צום פרעמיער-מיניסטער סקלאָד-קאָווסקי, וועגען רופען אַנ'אויסערגעוועהנליכע סיים-סעסיע אויף וועלכער דער אויבענדערמאַנטער ענין זאָל ווערן ערלעדיקט.

דער פאָרשלאָג ווערט ביי דער אַבּ-שטימונג אָנגענומען.

אין בעריכט וועגען אַרבייטסלאָזע גיבט אָן וויצע-פרעזידענט ראַדאָמסקי פאָלגענדע סטאַטיסטיק:

אין שטאָדט צוזאַמען מיט די פּעריפעריעס געפינען זיך ביז 4500 אַרבייטס-לאָזע. פון דעם וועט די שטאָט-פּערוואַל-טונג בעשעפטיגען 440, דער „חידוואַל דראָגאָווי" — 350; די פירמע פּריוואַטי 500; די באַהן-דירעקציע 350; צריקסאָהן 50; ביי בויען היַיזער און פאַבריקען 1500. אין בעסטען פאַל וועט נאָך בלייבען טויזענד אַרבייטסלאָזע פאַר וועלכע אויסצוגעפונען אַרבייט וועט זיין א שווערע זאַך.

ראטמאַן לאַפּקאָווסקי גיעט אָן א בע-ריכט וועגען די אויסבעסערונגען און ענדערונגען אין דעם שטאָדט - בודזשעט אויפ'ן יאהר 1938/39 אין וועלכען עס ווערט אָנגעגעבען א רייהע העכערונגען פון געהאַלטען פאַר שטאָדט-בעאַמטע צחישען זיי פינורירט אויך אַנ'הוספה אויף דער פענסיע פון גלח נעריטש פון שפיטאַל שיי. קאָזשימיעזשאַ אויף 420 זל. א יאָהר. ד"ה פון 1200, וואָס ער האָט ביז איצט בעקומען — אויף 1620 זל.

דריי פאָרשלאָגען פליסען איין פון לאַזיוניק טולינא. נעמליך: 1) פערגרע-סערען דעם פערסאָנאַל פון קאָנטראָל-אַנשטאַלט צו פאָרשען דאס עסענוואַרג פון איין אויף צוויי פערזאָהן 2) העכערען די סובסידיע פון 500 אויף טויזענד זל. פאַר אָוועַנד-קורסען פון עלטערע שילער 3) טיילען די סובסידיע פון 500 זל. אזוי, אַז דער פוילישער האָרצערשען — פעראיין זאָל בעקומען 400 זל. און דער „רויטער" הונדערט. ראטמאַן ראָגוסקי שטעלט א פאָרשלאַג צו העכערן די סומע 3000 אויף 6000 זל. אויף דינגען דירות פאַר הימלאָזע.

ביידע פאָרשלאָגען פאַלען דורך אין טולינא פרעגט אַריין א-וואָטום-סעפּעראַ-טום, צו וועלכען ראגוזקי סאָלידאַריזירט זיך. אַבגעבענדיג אַזא ערקלערונג אין נאָמען פון די ראטמענער פון חירס-כשאַסליכען בלאָק.

דער בודזשעט אויף דער סומע 3.185.100 זל. אויפ'ן יאָהר 1938/39 ווערט איינשטימיג אָנגענומען.

אויף דער זעלבער זיצונג נעמט אָן דער שפּ. ראָט צו מאַכען צוויי הלוואות ביים „סונדוש-פּראַצי" אויף א סומע פון 137 טויזענד זל. אויף בוי-מאַטעריאַל און קאַנאַליזאַציע.

וועגען יודישע אַרבייטסלאָזע און וועגען סובסידיעס פאַר יודישע אינסטיטוצ-עס האָט מען נישט גערעדט. מעגליך, אז די יודישע ראַטמענער בעטראַכטען פאַר בעסער די פאָליטיק פון שווייגען, אז מלה בסלע, שתיקה בתרי.

א פ ס ר... אַר.

70 דאלאר פון וואשינגטאז

דער סעקרעטאַר-קאָרעספּאָנדענט פון היי-גען 15-ער קאמיטעט פוקס האָט ערהאַלטען א בריעף פון ראדאָמער אונטערשטיצונגס-פעראיין אין וואשינגטאָן, אז עס איז ארויסגעשיקט געוואָרען אויפן אדרעס פון פרעזעס משה רובינשטיין 70 דאָלאר פאַר פערשידענע היגע יודישע אינסטי-טוציעס.

Z intencji zaślubin kochanej siostry

Rózi Kirszenbaum

z p.

Heńkiem Kurcem

życzymy aby gwiazdy szczęścia

towarzyszyły im na nowej drodze życia

Abram i Blimcia Grosfeld

א הערצליכען מזל - טוב

אונזער ליבע מוטער און באָבע

צו דער חתונה פון איהר טאָכטער

רחל'ע קירשענבוים מיט ה' נחמיה קורץ

מיר ווינשען אייך אז איהר זאָלט דערלעבען

פיעל נחת פון יונגען פאָר און פון אלע קינדער

אברהמ'טשע און בלימעלע גראָספעלד

מיט זייערע קינדער חעלא און מאַניע

א הארציגען מזל-טוב אונזער פריינד

משה בעקערמאַן

צו דער חתונה מיט דער פריילין

אסתר פישער

העלא און גבריאל הייסמאַן

מזל-טוב דיר משה קערשבערג

צו דיין חתונה

גליק און צופרידענהייט זאָלן זיין

דיינע שטענדיגע לעבענס-בעגלייטער

ראדאָם — י. פרידמאַן

נייעס פאר ראדאם

סמליכיגע

מאשינאווע מצות

פון דער בעקעריי „היגיענא" פון א. קאַלינסקי

עמפפעלט מצות כשר לחג הפסח, אויך פערשידענע לעקעכער, טאָרטען, באַקאַליעס און פערשידענע טשאַסטעס כשר לחג הפסח.

די אלע אויסארבייטונגען בעקומט מען ביי

א. קאַלינסקי ראדאָם

לובלינער 11, חיטאַלדא 6 (גורקי)

טראַוגוטא 45 און נאָוואָגראָדזקא 8.

ווער עס האָט שוין געגעסען די פריערדיגע מצות וויסט שוין דעם געשמאַקהייט בעזונדערס, היגיעניש און לייכט פעראייען פון די אויסגעצייכענטע מצות.

מ צ ה - מ ע ה ל פ ו ן ב ע ס ט ע ן ק ו א ל י ט ע ט

וואָס טויג אייך זיין אין ספק!!

און ריזיקירען אייער געלד און געזונד קויפענדיג

אומבעקאַנטען וויין אדער גאָר פאַלסיפיקאַטען

ווען איהר קאָנט זיין פילשטענדיג זיכער

און האָבען דעם בעסטען וויין אין דער וועלט,

ק ו י פ ע נ ד י ג

„כ ר מ ל"

פון באראָן ראָטשילדס ווייַן-קעלערען

זיים פאַרזיכערט ביים קויפען

ניט אכטונג אויף די שוץ-מאַרקען

„CENTRO-ŚWIATŁO"

Uwaga Uwaga

Nowo otworzony sklep pod firmą

„Centro-Swiatło"

róg Witolda i Żeromskiego

został zaopatrzony w najnowsze modele żyrandoli, lampek stojących oraz w duży wybór żarówek i wszelkich przyborów instalacyjnych — po cenach b. tanich.

róg Witolda i Żeromskiego

ZAKŁAD OGRODNICZY

„FLORA"

Radom

Żeromskiego 42

poleca

kwiaty cięte i doniczkowe

po cenach najniższych.

Przesadzanie

kwiatów ziemnych i roślin

„מעטראפאל"

פאדערט איבעראל

נאר די בעסטע ליכט

פערזאמלונג אין דער גמינע וועגען כשר פלייש.

אין צוזאמענהאנג מיט דער אויפרו־דערונג, וואס איז געווען שבת אין בית־מדרש וועגען כשר־פלייש, איז עהער־נעכטען מיטוואך געווען דורך דער איניציאטיווע פון הרב קעס־טענבערג א פערזאמלונג פון די ריטועלע קצבים, בעלי־בתים און פארשטעהער פון אלע ארגאניזאציעס.

עס איז געקומען א גרעסערער עולם און הרב קעסטענבערג האט רעפערירט דריי פונקטען פון טאג־ארדנונג: כשרות, פרייז און ניקור חלק אחורים. נאכדעם איז ענטשטאנען א הייסע דיסקוסיע סכח כשרות און פרייז. אויף די טענות פון מאנכע רעדנער צו פערבילינערן דאס כשר'ע פלייש, האבען די קצבים אויפ־געוויזען מיט ציפערן און קאלקולאציעס, אז זיי רייסען נישט איבער און, אז די אלע קלאגען, אז די ריטועלע קצבים ווערען נתעשר. האבען קיין גרונד נישט און זעגען נישט מעהר ווי הוילע חשר־סיעס. אינטערעסאנט, אז איין קצב דער ה' י. ליבמאן, האט געמאכט א פאר־שלאג, אז קהל זאל איבערנעמען דעם קאנטינגענט פון כשר פלייש, קהל זאל קויפען און פערקויפען און בעשעפטיגען די קצבים אלס בלויזע העקערס.

נאך לאנגע דעבאטען, איז די פער־זאמלונג געקומען צום בעשלוס, אז ס'ווערט אויסגעוועהלט א קאמיסיע פון 5 בעלי־בתים און 3 קצבים, וועלכע בעשטעהען פ ו ; פאלגענדע ה"ה: משה חייל, עזריאל גראספעלד, אברהם בירענבוים, משה אלעזר בער־נער, מרדכי קליינמאן, רפאל מאנדעל־מאן; אברהם חייסבארד און שמואל האקמאן

די אויפגאבע פון דער קאמיסיע איז נאכצוקאנטראלירען און גענוי פעסטצו־שטעלען די קאלקולאציע פון דער פרייז. די קאמיסיע האט באלד אבגעהאלטען א זי־צונג און אין משך פון די נעכסטע טעג ברויך ווערען דער ענין ענדגילטיג ערלעדיגט.

גלייכצייטיג האט דער צאך פון כשר'ע קצבים בעשלאסען, אז אויב וועלכער קצב וועט וועלען טייערער ווי מען נעמט אצינד, זאל מען זיך ווענדען צום צאך, וועלכער וועט נעגען דעם ארויסטרעטען און יענעם שטרענג בעשטראפען.

– דאס – געשעפט פון גערדינען, קאפען, ראלעטען, סטרוועטען
איז איבערגעטראגען געווארען פון דער שפאציר גאס נומ. 23 אויף

זשעראמסקעגא (לובלינער) 22

אין הויף, לינקע אפיצינע, ערשטער שטאק.
גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט, אז ס'איז צוגעגרייט געווארען אויף
יום־טוב א שענער און פערשידענארטיגער אויסוואל
מיט די מאדערנסטע מוסטערען, בעסטע קוואליטעט פאר
ביליגע פרייזען.

וואו און ווי אזוי! צו געבען צו וואשן, פארבען, רייניגן פוטערס, לעדער, שיך, און וועש?
מאדערנ/ע מעכאניזירטע אנשטאלטען
פון דער כעמישער פארבעריי און פראלניע
פון פוטערס, לעדערס, שיך־ווארג
און וועש

A. HEMPEL

אין ראדאם טעל. 19-70

צענטראלע אויף דער אלטער שטאדט 7
פיליע נומ. I זשעראמסקי נומ. 1
„ „ II „ „ 21
„ „ III „ „ 59
„ „ IV טראיגוטשא „ 11

ליטער פון דער טעכנישער אבטיילונג

ALFRED HEMPEL

פיהרט אויס פאכמעניש און סאליד:

דויערענדע פארבען פון דאמען און מענער־גארדעראבע, וואל, זיידן, פוטערס, לעדער, לעדערנע גארדעראבעס לאטשען, פעדערען, זאקען, לייהענט, פילס א. ד. גל.

די איינציגע אין קעלצער וואיעוו. פירמע, וואס פיהרט אויס כעמיש - טריקען דאס רייניגען פון דאמען און מענער - גארדעראב, פוטער, דיוואנעס ווי אויך דאס אויפפרישען פון מאנטלען און פאלטענס

א ספעציעלע וועש־אבטיילונג:

צו וואשען העמדער, קאלנער, מאנזשעטען, פויערהאנ־גען א. ד. גל. ווערט אויסגעפיהרט אהן צומישונג פון קלארק, און אהן צומישונג, וועלכע זענען שעדליך פאר דער וועש. מיט א שענעם ווייסען גלאנץ.

פערזיכערט די ג. קליענטעלע אז:

1) עס ווערט אויסגעהיטען פאר שאדען, פערפיהרונג
2. עס דעפארמירט נישט דעם שנים פון אנצוג
3. פערהיט פון פערלירען די נאטירליכע פארבען
4. פערהיט פון איינלויפען מאטעריאל
5. פערהיט פון פערלירען דעם גלאנץ און די עלאסטישקייט
6. עס ווערט דערהאלטען דער פאסאן
7. פרישט - אויף די קאלירען
8. דערהאלט די אפעראטור
9. פערהיט די פעדים און די געוועבען פון מאטעריאל
10. שטעלט צופרידען די פערלאנגען פון היגעניע און גוטן געשמאק.

די נייע טעכניק און די 20 יעהריגע רוטין, פאכקענטעניס פון דער לייטונג בעפולמעכטיגט די פירמע צו פערזיכערען די ג. קליענטעל, אז די איהר אנ־פערטרויטע רעקאמענדירונגען, ווערען אויסגעפיהרט סאליד, פאכמעניש און צו דער צייט, צו דער בעסטער צופרידענהייט פון דער קליענטעלע.

דער ברייטער פאך־פערנעם, ווי אויך די ראציאנעלע ראארגאניזאציע גיבען די מעגליכקייט פון ביליגע, שנעלען און סקרופולעזע אויספיהרונג פון די עמפפעלונגען פון די קליענטעל.

מיר בעטען העפליך צו שענקען
פולשטענדיגען צוטרוי אונזער פירמע
פרייזען נידריגע! פרייזען נידריגע!

מיט אכטונג:
Nowoczesne Zmechanizowane Zakłady
Farbiarnia i pralnia chemiczna
Pralnia bielizny
A. HEMPEL

פון פראפ. פאראיין פון האנדעלס־אנגעשטעלטע און פריוואט־בעאמטע
(קאמוניקאט).

דער קאנפליקט מיט דער פירמע בערקמאן זשעראמסקי 29 איז געווארען ליקווידירט דורך אונזער פעראיין. די פירמע איז אקעגענגעקומען אלע פאדע־רונגען, וואס דער פעראיין האט גע־שטעלט.

ט ר ק ל ע ר ו נ ג

אין צוזאמענהאנג מיט'ן קאמוניקאט פון האנדעלס־אנגעשטעלטע־פעראיין אין „ראדאמער־קעלצער לעבען", אז איך האב געוואלט בעליידיגען אלע געסט. אגרופענדיג זיי ושידלאקעס, ערקלער איך, אז דער דאזיגער אויסדריק איז געווען אדרעסירט צו צוויי געסט די ה"ה אברהם פעפער און זעליג בעריש א קצב, וועלכע האבען מיך פראוואצירט און מיך פריהער בעליידיקט.

פרוי בערקמאן זשעראמסקי 29

Z intencji zaślubin
p. Heli Ajdelsówny
z p. Joskiem Goldbrochem
moc szczerych życzeń i zadowolenia
składają:
Bracia: Abram, Jonas Habeberg

Z intencji zaślubin naszej siostry
Heli zp. Joskiem Goldbrochem
życzymy dużo szczęścia
Bronka i Dorka Ajdelsówny.

Z intencji zaślubin
p.Heli Ajdelsówny z p. Joskiem Goldbrochem
życzymy nowożeńcom dużo szczęścia
a rodzicom pociechy.
Personel Gminy Wyz. Zyd

די געזעלשאפט „א ר ט" אין ראדאם (זשעראמסקי 27)

מאכט בעקאנט, אז אין מאנאט מ א י ה. י. וועלען געעפענט ווערען קורסען פון פאלגענדע פאכען:

גארסעטען,
וועש־נייעריי
און קינדער־קאנפעקציע ביי שניידעריי

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין דער קאנצעלאריע (זשעראמסקי 27) פון 10 פריה ביז 1 נ. מ.

עגזיסטירט 112 יאהר

FABRYKA SUKNA
Karol Jankowski i Syn
BIELSKO

אייגענער פאבריק'ס - לאגער אין ראדאם
Zeromskiego 33 tel. 23-05

א ריזיגער אויסוואל פון מאדערנסטע
דאמען און העררן - סחורות
העכסטע קוואליטעט צו שטרענג פאבר. פרייזן

עגזיסטירט 112 יאהר

עגזיסטירט 112 יאהר
עגזיסטירט 112 יאהר

דאס לעבען אין קעלץ.

דאָס געבאָט פון דער שעה!

ס'איז א סוד פאר נאנץ בראד. דאס א גרויסער טייל פון דער ארטיגער יודי-שע בעפעלקערונג געפינט זיך אין א שווערער קאטאסטראפאלער לאגע. אזוי, דאס זיי מוזען פאלען צו לאסט דער גע-זעלשאפט. וויפיל די צאהל, פון די פרנסה-לאזע פאמיליעס דערגרייכט, איז שווער פעסטצושטעלן, דען קיין סאציאלען-הילפ'ס רעסארט, פירט נישט די קהלה. און זי ערטיילט נאר שטיצע אין איינצעלנע, אויסנאהם-דרינגענדע פאלען. נאך א בע-שלוס פון דער קהלה-פערוואלטונג. ווידער די פילאנטראפ'שע אינסטיטוציעס, מיט זייערע קליינליכע איינקונפטען, נישט בעקומענדיג קיין סובווענצען, ראנגלען זיי זיך אליין אויך מיט דער עגזיסטענץ און אפילו ביי טיכטיגע אינטעסיווע אר-בייט. קענען זיי אויך נישט פ'הרען קיין אקציע אין געהעריגען מאסשטאב. דערצו דער כאאס, וואס הערשט ביים אונטער-נעמען וואס ס'זאל נישט זיין אקציע. אט צום ביישפיעל: היי-יאהר, האט דער „תומכי-עניים" אנגעהויבען פיהרען א קוילען-אקציע. צוליב דעם אבער, וואס די קהלה האט פראקלאמירט אויך די זעלבע אקציע, האט דער „תומכי-עניים" רעזיג-נירט. דער סוף. וואס איז געווען? די קהלה-אקציע איז שוואך געפיהרט געווא-רען, און שפעטער האט מען זי נענצליך איבערגעריסען. אזוי, אז די גאנצע אקציע האט זיך פערענדיגט מיט א פיאסקא. גע-ליטען אבער האבען די נויטבעדערפטיגע יודען.

אזעלכעס אבער, וואס האט פאסירט מיט דער קוילען-אקציע, טאר זיך נישט ווידערהאלען ביי דער קמחא-אקציע. דען צו גרויס איז איצט דאס ארימקייט אויף דער יודישער גאס, צו גרויס איז איצט די פערצווייפלונג פון די מענשען וואס שטעהען ביים ראנד פון אבגרונד, אז מיר זאלען קענען בעגעהן אזא לייכטזין, וואס הייסט פאקטיש א פערברעכען, — אין בעצוג צו די מענשען. וואס זענען אין זייער לאגע הילפלאז.

דעריבער איז די פליכט, אין איצטיגען אח־יות'פולען מאמענט, פון אונזערע גע-זעלשאפטליכע כח'ער בכלל, און פון דער ארטיגער קהלה בפרט. צו פ'הרען א ברייטע אינטענסיווע קמחא-אקציע, וואס אויב זי וועט געפיהרט ווערען ענערגיש, וועט זי זיכער געקרוינט ווע־ען מיט ער-פאלג.

ס'איז צו האפען אויך, אז די יודישע געזעלשאפט אין קעלץ, יועט זיך אויפ'ן דאזיגען אפעל ווארים אפרופען.

דאס איז אונזער מאראלישער חוב!

דאס איז אונזער פליכט און אויך גע-באט פון דער שעה!

אבסערוואטאר.

מארד אין א קעלצער רעסטאראן.

א בעליידיגטער דערשאסען דעם ערד-קאמיסאר פון אלקוש.

דינסטאג אין מיטען טאג איז אין רעסטאראן „בריסטאל" אויטנטפיהרט גע-װארען א מארד.

אויפ'ן זאהל פון באר האט זיך גע-פונען א געזעלשאפט פון עטליכע ה״ה. איינער פון די אנוועזענדע, דער ערד-קאמיסאר פון אלקוש, כשישטשקי, האט אין א געוויסען מאמענט געמאכט א בעמערקונג דעם מיטזיצענדען מיקאליי קאמאכאװיטש, וועלכער האט זיך דער-פון געפיהלט געטראפען.

קאמאכאװיטש האט פערלאזט דעם רעסטאראן. אין א האלבע שעה ארום איז ער צוריקגעקומען און דאן האט זיך די גאנ-צע געזעלשאפט איבערגעטראגען אין א קאבינעט. אין עטליכע מינוט ארום האט קאמאכאװיטש ארויסגענומען א רעוואל-ווער און אבגעגעבען עטליכע שאסען צו כשישטשקי, וועלכער איז געפאלען א טויטער אויפן ארט.

דער מערדער האט זיך נעלאזט ארעס-טירען, נישט שטעלענדיג קיין שום ווידערשטאנד.

אויפ'ן ארט פון מארד זענען ארעב-געקומען דער פאליציי-קאמענדאנט, דער לייטער פון אויספארשונג'ס-אמט, דער דעוואוזירצע פון דער זשאנדארמעריע און דער פראקוראר פון קרייז-געריכט.

די אויספארשונג דויערט.

א „בלימעל" פון אונזער שמענדריק-אינטעליגענץ.

ס'איז אנ'עלטער כלל, דאס יודען האָבען זיך ליב צו שטופען וואו מען פערלאנגט זיי נישט. סיגרעסטערגען אין די היינטיגע צייטען, וואס מען נעקענט רעכנענען, אז דאס געהערט שוין צו דער פערגאנגענהייט. ליידער אבער איז ביי אנ'אנדערע מיינונג א געוויסער טהייל פון דער שמענדריק-אינטעליגענץ. אט דערצעהלט מען נעמליך, דאס פער-גאנגענעם שבת-צו נאכט'ס איז אין קריס-טליכן קאפע-לאקאל, אויף שיענקעוויטשע גאס, אום 12 ביינאכט האט זיך געפונען א גרעסערער צאהל יודען, האָבען איינגע ענרעקישע געסט, געמיכט אידען-פיינדליכע אויסרופען, שרייענדיג צחישען אנדערעס, אז די „זשידעס" זאלען ארויס, און די זשידוויעטשקעס זאלען בלייבען. קיינער האט אויף דעם נישט רעאגירט.

פון דער געזעלשאפט „קולטור-ליגע" אין קעלץ.

די געז. קולטור-ליגע אין קעלץ, וועלכער עקזיסטירט ערשט א יאהר צייט האט שוין בעוויזען פיל אויפצוכן, אויפן קולטורעלן געביט אין אונזער שטאדט. ס'זענען פארגעקומען איינינע עפענטליכע פארלעזונגען פון די ה״ה ש. מענדעל-סאן, לעא פינקעלשטיין, און אנדערע וועלכע האבען געהאט גרויס ערפאלג. חוץ דעם זענען אין פערלויף פון די חינטער-חדשים, אין אייגענעם לאקאל אויף באנדזעטינסקא 6 פארגעקומען זעהר אינטערעסאנטע איונענדען געווידמעט י. ל. פרץ, די יודישע ליטעראטור. יודישע טעאטער, און פרעסע, און אויך פער-שידענע געזעלשאפטליכע פראבלעמען. די דאזיגע אווענדען האבען צוגעצויגען א ריזיגען עולם, וואס האט איבערפולט דעם זאל. אין דער נאהנסטער צייט ווערט ביי דער געז. „קולטור-ליגע" איינגעשטעלט א ביבליאטעק א. נ. פון ב. גראסער, וואס וועט זיין רייך פארזעהן, מיט די לעצטע שאפונגען פון דער יודישער ליטעראטור. אין צוזאמענהאנג אויך מיט'ן אנקומען פון די זומער-חדשים גרייט זיך די פערוואלטונג א פלאן פון אויספלוגען אין פערשידענע אינטערעסאנ-טע געגענטען

טר קען דאס נישט פערטראגען.

היינטיגען זונטאג בעת די פייערליכע קייטען פון „קאפעראטיווען-טאג" האבען געמאכט פאטאגראפישע אויפנאמען ד. גריצמאן, מיט זיין קריסטליכען-געהילף. דאס אבער האט נישט געקענט פערטראגען א כשענסטאכאווער „העלד" וואס איז אויך געקומען אויף יו״ט, און ער האט די ארבייט געשטערט. דער אנקומענדער פאליציאנט, האט דעם „גאסט" אויס-לעגיטימירט.

נייע אנהענגער פון אריער-פאראגראף.

דער קעלצער קרייז קאמיטעט. פון די פינאנץ-בעאמטע, האט אויף זיין לעצטע זיצונג, אנגענומען אנ'איינשטימיגן בעשלוס, אויף דער אלגעמיינער צענטראלער צו-זאמענפאהר אין ווארשא, ארייננצופיהרען דעם פארשלאג וועגען אריער-פאראגראף.

וואיעוואדע-אינספעקציע אין מיעכאָװער געגענד.

דער היגער וואיעוואדע ה' ד״ר. חל. דזיאדאש, איז ארויסגעפאהרען אמטליך, אויף א אינספעקציע אין מיעכאװער געגענד, דעם וואיעוואדע בעגלייט דער מיעכאָװער סטאראסטא.

קעלצער יוד בעפרייט געווארען.

פערגאנגענע וואך. איז בעפרייט גע-װארען דער היגער איינוואוינער שמואל לעווארטאװסקי ווארשאוויסקא 12 וואס איז מיט איינינע מאנאטען צוריק גע-ווארען ארעסטירט.

יודען וואס האבען אבגעזאגט צו געבען.

דער ארטיגער „עקספרעס-פאראנני" וואס גיט אן אלס ליבעראלע צייטונג, פון וואס פיל אידישע לעזער, — שרייבט אין זונטאג'דיגען נומער, דאס דער בעני-דינער הילף'ס-קאמיטעט האט פארעפענט-ליכט א ליסטע פון די פערזאנען, וואס האבען זיך אבגעזאגט צו געבען אויף דעם צוועק. דערינטער די מעהרהייט יודען.

שפרינצע איז אויך דא...

דער פעראיין פון די „אחשעם"-סוח-רים אין אלקוש (קעלצער-וואיעװ.) האט אויף זיין לעצטע אלגעמיינע פערזאמלונג אנגענומען א בעשלוס: זיך צו ווענדען טעלעגראפיש, צום פרעמיער-מיניסטער, האנדעל'ס מיניסטער, חי אויך צו דער לייטונג פון די פוילישע סוחרים-צענט-ראלע. אין צוזאמענהאנג מיט דער לעצ-טער געשאפענער פאליטישער לאגע, אונבעדינגט נישט אריינלאזען קיין אויס-לענדישע יודען.

א „געטרייע" דינסט.

די היגע איינוואהנערין ביילה גלע-צער, האט געמאלדען דער פאליציי, דאס פערגאנגענעם פרייטאג האט איהר דינסט זאפיא מישטאלובנא, בע'גנב'עט איהרע גארדעראבע-מלבושים, אין ווע־ט פון 75 זל. די „געטרייע" דינסט איז פערהאלטען געווארען, א טהייל פון דער גנבה, האט מען בעהיון אנצונעמען.

וועש-„אמאטארען"

דער ארטיגער איינוואהנער, הירשעל נעכמאס, פיעראצקיעגא 8, האט גע-מאלדען דער פאליציי, דאס אנ'אונבע-קאנטער פערברעכער האט איהם ארא-גע'גנב'עט פון בוידעם וועש פאר 150 זל. די פאליציי פירט אנ'אויספארשונג.

אכטונג

קעלצער לעזער!

דער קינפטיגער יו״ט-נומער, פון אונזער צייטונג, וועט זיין רייך פארזעהן מיט מאטעריאל און אינטערעסאנטע בילדלעך, פון יודישען לעבען אין קעלץ.

די רעדאקציע.

וויכטיג פאר באלעבאסטעס

דאס אונטערגלייכליכע ביכעלע מיט די פארשריפטען פון א. אפטעקער א. נ. „א גוטע באלעבאסטע באקט אליין" קען מען בעקומען אין אלע קאלאניאל-גע-שעפטען, בוכהאנדלונגען און ביי די פערטרעטער פון א. אפטעקער. די פרייז אין פערקלענערט געווארען אויף 30 גר. דאס ביכעלע איז נישט אבצושאצען, ווייל עס גיט א סך פארשריפטען אויף געבעקס א. ד. גל.

צערעס כשר לפסח

כשר, פסח׳דיג צום קאכן, באקן און בראטן

צערעס דער אידעאלער קאקאס-פעטס ווערט אויסגעארבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב ר׳ שמחה פרענקעל פון סקאווינא און קען עסנפעהלט ווערן אפילו למהדרין מן המהדרין. עכט בלויז אין אריגינאל פאקונג צו ½ ¼ ⅛ קג. אהן פאקונג קיינמאל נישט עכט.

KINO APOLLO

שבת 1 און 3 נ. מ. און זונטאג 12 און 1[45]

ביז זונטאג איינשליסליך

הערליכע מוזיקאלישע קאמעדיע פון דער פוילישער פראדוקציע לויטן אויסגעצייכנעטסטן פילם „די הצלם לאכט"

דאס גליקליכע 13

אין די הויפט-ראלען:

שעלאנסקי, גראסובנא, ארחיד, סקאנעטשני, טעססאל, כנורקאחסקא א אנד.

שבת 1 און 3 נ. מ. און זונטאג 12 און 1/45

GRZECH MŁODOSCI

OD PONIEDZIAŁKU

נאר דריי טעג! א פערדאפעלטער פראגראם

Gdy kwitną bzy

אין די הויפט ראל זשאנעטע מאקדאנאלד

KSIĄŻE i ŻEBRAK

און דער הויפט ראלען ערראל פלין, און ברידער מאוש.

צוויליגע פרייזען

KINO APOLLO

דאנקזאגונג

מיר דריקן אויס אונזער הערצליכען דאנק דעם „קעלצער ליידיס רעליעף קלוב" אין טאראנטא, פאר׳ן שפענדן לטובת אונזער אינסטיטוציע 25 דאלאר.

פערוואלטונג
„לינת-הצדק" אין קעלץ

צי וועט קעלץ בעקומען א פאסט-געביידע?

זיינער צייט, האט זיך די הינע שטאדט-פערוואלטונג, געוואנדעט צו דער פאסט-דירעקציע קיין קראקא, וועגן אויפבויען א נייע צענטראלע פאסט-געביידע פאר קיעלץ, נעמענדיג אין אכט, אז קעלץ איז די הויפט-שטאדט פון די ארומיגע ווארעווו. און דער איצטיגער לאקאל איז צו ענג, און ענטשפרעכט נישט די בעדינגונגען. אויף דעם דאזיגען מעמאריאל איז געקומען אנ׳ענטפער צו רעאליזירען דעם פלאן, קען ערשט זיין א רייד, אין 1942, דאגעגען וועט ביז דער דאזיגער צייט אויפגעבויט ווערן 2 פאסט-אמטען, דערונטער איינער אויף די זקשוזקיעגאס, און דער צווייטער, אויף די פיאטר-קאווסקא גאס.

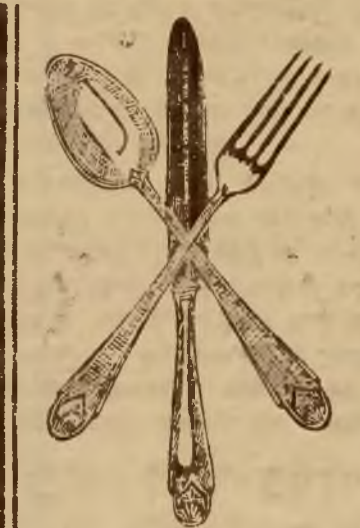

כל דצריך ייתי ויקנה!

א עונג יו״ט, וועט זיך פערשאפען דער, וואס נוצט צום סדר בעסטעק מיט די פירמע:

Sz. Kaner | B. M. | na 10 lat

אויך א אויסוואהל פון קרישטאלען, קאנדעלאבראס, בעכער און צירונג. אלערליי ווינערס, קאנקורענץ פרייזען.

Szlama Kaner
Kielce, ul. Pierackiego 9

שרעקליכער שטורם - ווינט

פערגאנגענעם פרייטאג איז אויפ׳ן שכת פון די דערפער, גזרנא, און ביעלינע (קעלצער-געגענד) פארביי א שטורם-ווינד, וואס האט פערניכטעט פיעל סטאדאלעס.

נעכטען האט א לאסט-אויטא איבערגעפאהרען א קריסטליכען - די כנעהער אויף זשעראמסקא גאס. דער איבערגעפאהרענער האט בעוויזען זיך אליין אויפצוהויבען, אבער מ׳האט אים געמוזט אפפיהרען אין שפיטאל ארײן. ראדאם.

SKROMNIE i SOLIDNIE, BEZ KRZYKU i ALARMU,
DAJEMY NAPRAWDĘ NOŻYKI
W NAJWYŻSZYM GATUNKU.

prosimy żądać wszędzie i przekonać się o tej prawdzie!!!

Kino „Casino"
Bohater naszych czasów

Kino ADRIA

פריהמארגען - פילמען

שבת דעם 9 1 און 3 אז
זונטאג דעם 10 12 און 2 אז.

א היימליכע מוזיקאלישע קאמעדיע

„פעני"

אין די הויפט ראל
דעאננא דורבין

ביז זונטאג דעם 10 קוויעטשיען איינש.

Kino ADRIA

Polski film sensacyjny P. T.

KOBIETY nad PRZEPASCIĄ

Film ten jest ostrzeżeniem dla tysięcy kobiet. W rol. gł. Maria Bogda, Nora Ney, Andrzejewska, Wiszniewska, Stępowski, Brodzisz, Sielanski, Samborski, Zabczynski i inn.

Nad program
Kolorowy dodatek i Tygodnik P. A. T.

אכטונג קעלץ! אין אלע רעדאקציע און אדמיניסטראציע - ענינים ביטע זיך צו פערשטענדיגן מיט אונזער מיטארבייטער ק. ביינוואל

שריפטליך קען מען זיך ווענדען:
Red. „Radomer - Kielcer - Leben"
Kielce, ul. Warszawska 2.

TARYFA OGŁ.:	Na 1-szej stronie	mm 1 szp.	40 gr.
	w tekscie	mm 1 szp.	60 gr.
	na ostatnie stron.	mm 1 szp.	25 gr.

1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין פוילען זלאט. אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק. אין אנדערע לענדער 30 סענט.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15-18 טעל. Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom Szwarlikowska 20